

SREBRNA MEDALJA APIMONDIE REVIIJI SLOVENSKI ČEBELAR - VANCOUVER 1999

4

letnik CVI
leto 2004

SLOVENSKI ČEBELAR

LETO 1873 - ZAČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

ISSN 0350-4697

ČEBELARJEVA MESEČNA OPRAVILA

- Vlado Avguštin:* Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v aprilu 101
Danilo Bedek: Čebelarjeva opravila v AŽ-panjih v aprilu 105

BOLEZNI ČEBEL

- Jože Šnajder:* Ocena zatiranja varoj po Doktrini v letu 2003 108
Alenka Juric: Zdravstveno varstvo čebel v celjski regiji v letu 2003 111

ČEBELARSKI KONGRES

- Povzetki referatov s kongresa Apimondia 2003 113

IZ TUJE LITERATURE

- Helmut Prenzyna:* Čebelam bomo morali prepovedati letati na gensko spremenjene posevke 114
Glen L. Stanley: Številne probleme pri čebelarjenju povzročijo čebelarji sami 115

PRILOGA

- Pravilnik o pogojih za odobritev vzrejališč čebeljih matic, testnih postaj in priznanje drugih organizacij v čebelarstvu ter o pogojih glede reje in prometa s čebeljim plemenskim materialom
(*Nadaljevanje in konec*) 117

MNENJA IN PREDLOGI ČEBELARJEV

- Sandi Kajič:* Izkušnje čebelarja začetnika 121

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

- Janez Grad:* Čmrliji v Sloveniji – črnordeči čmrliji 121

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

- Norbert Jedlovčnik:* Prva generacija 55 kvalificiranih čebelarjev mariborske regije 125
Ludvik Kramberger: Občni zbor Čebelarске zveze društev Pomurja 126
Ludvik Kramberger: Občni zbor ČD Sv. Jurij ob Ščavnici 127
Ivan Šuštar: Ob obletnici rojstva Antona Žnideršiča 127
Lojze Peterle: Program kandidata Lojzeta Peterleta za predsednika ČZS 129
Marjan Debelak: »Čmrliji pod Triglavom« 132

V SPOMIN

- MALI OGLASI** 130

THIS MONTH'S WORK FOR BEEKEEPERS

- Vlado Avguštin:* Beekeepers Jobs in Modern Hives in April
Danilo Bedek: Beekeepers Jobs in AŽ-Hives in April

BEE DISEASES

- Jože Šnajder:* Assessment of Varroa control according to doctrine in 2003
Alenka Juric: Health protection of bees in the region of Celje in 2003

BEEKEEPERS CONGRESS

- Summaries of Papers from Apimondia 2003

FROM FOREIGN LITERATURE

- Helmut Prenzyna:* We shall have to forbid bees foraging on the genetically changed crops
Glen L. Stanley: Many beekeeping problems are caused by the beekeepers themselves

SUPPLEMENT

- Regulations on terms and conditions of the approval of queen breeding stations, test stations and concession of other beekeeping organizations as well as conditions related to propagating and trading with honey bee breeding material
(*Part II – End*)

BEEKEEPERS' OPINIONS AND SUGGESTIONS

- Sandi Kajič:* Experiences of a novice beekeeper

OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES

- Janez Grad:* Bumblebees in Slovenia – Red-Tailed Bumblebees

FROM SOCIETY LIFE

- Norbert Jedlovčnik:* The first generation of 55 certified beekeepers from the region of Maribor
Ludvik Kramberger: Annual General Meeting of the Beekeepers Association of Pomurje
Ludvik Kramberger: Annual General Meeting of the St. George at Ščavnica Beekeepers Society
Ivan Šuštar: Birth Anniversary of Anton Žnideršič
Lojze Peterle: The programme of the candidate for President of the Beekeepers Association of Slovenia
Marjan Debelak: Bumblebees at the foothills of the Triglav

IN MEMORIAM

SMALL ADVERTISEMENTS

Pri močnih družinab nastavimo že prvo mediščno naklado. Foto: V. Avguštin

čebelarjeva mesečna opravila

VLADO AVGUŠTIN –
Bela krajina

ČEBELARJEVA OPRAVILA V NAKLADNIH PANJIH V APRILU

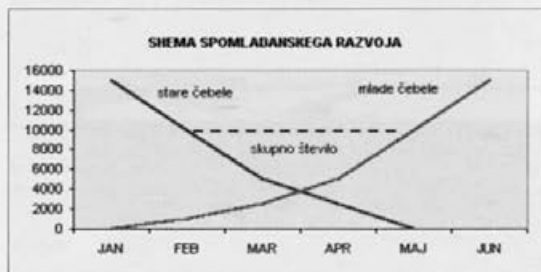
Smo v mesecu aprilu in približno se glavni čebelarški sezoni. April ponuja čebelarjem vse več pašne, čebelarju pa priložnost, da v praksi preizkusi svoje čebelarstvo znanje. Zdaj se začne prava skrb za vzgojo močnih družin, tako da bodo te lahko izrabile glavno spomladansko pašo. Aprila so možne še velike vremenske spremembe, ki vplivajo na razvoj čebeljih družin, zato mora čebelar svojim čebelam večkrat krepko priskočiti na pomoč. Zdaj lahko izrabimo prednosti nakladnega panja v svojo korist, saj nam bo to pozneje bogato poplačano. Oblika nakladnega panja nam ponuja vse možnosti za prilagajanje velikosti in oblike prostora, podobnega naravnemu bivališču čebel – duplu. Ker so dnevni donosi odvisni od števila čebel v čebelji družini in ker velikost tega panja lahko spreminjamo glede na moč družine, moramo zdaj izrabiti prav to. Da v tem mesecu dosežemo dober in skladen razvoj čebeljih družin, jim moramo zagotoviti dovolj toplote, hrane in prostora.

Aprila moramo družine vsaj trikrat pregledati, saj bomo le tako pravočasno odkrili vse spremembe v panju. Pri pregledu odstranimo streho in vmesni pokrov nakladnega panja, z zamikanjem preostalih satov pa dokaj hitro in natančno, ne da bi mečkali čebele, ugotovimo število zaleženih satov, moč družine idr. Če smo matico že začeli spodbujati k zaleganju oz. družino dražilno krmiti, ta zaradi večjega obsega zalege potrebuje tudi več prostora. Take družine širijo gnezdo proti robu panja.

Zdaj je čas, da čebelji družini vrnemo sat, ki smo ga zaradi boljše ventilacije v panju odstranili jeseni pred zazitvijo. Prav tako lahko zdaj zamenjamo stare sate z majhno zalogo hrane ter sate s trotojskimi celicami in drugimi nepravilnostmi. Na podlagi števila zaleženih satov se odločimo, koliko praznih satov bomo dodali pri prvem širjenju gnezda. Če je v čebelji družini ta čas 4–5 zaleženih satov, lahko dodamo dva prazna sata. Postavimo ju z ene in druge strani zalege poleg medenih satov s cvetnim prahom. Pred vlaganjem sate ogrejemo na soncu, da jih bo matica hitreje zaleгла.

Od normalnega poteka širjenja gnezda je odvisno, ali se

bo v panju v večjem ali manjšem obsegu pojavila spomladanska kriza. Jeseni izvaljene čebele odmirajo, nadomeščajo pa jih mlade čebele. To lahko ponazorimo z grafom. Modra krivulja, ki ponazarja število starih čebel, se od konca januarja do začetka aprila počasi spušča. Rdeča krivulja, ki ponazarja mlade čebele, pa od februarja naprej raste. V času, ko se krivulji sekata, je v panju najmanjše število čebel, zato ta trenutek imenujemo kritična točka v panju.

Kritično obdobje se pri nas pojavlja približno na prehodu iz marca v april. Čim pozneje se pojavi kritično obdobje, tem manj prizadene razvoj družin. To krizo nekoliko omilimo, če številčno oslabele družino utesnimo na prostor, ki ga lahko zaseda. Posledice kritičnega obdobja pri šibkih družinah navadno opažamo vse leto. Takšne družine lahko nekoliko okrepimo le z izdatno podporo mladih čebel in pozneje z dodajanjem zalege. Takim kritičnim obdobjem velikokrat sledijo preleganja matic in družine se normalizirajo šele ob kostonjevi paši, tedaj pa je glavni del paše že končan. Najuspešnejši ukrep v tem kritičnem trenutku je, če čebele polno izrabijo dobro spomladansko pašo. Tako paša na vrbi ivi, borovnici in delno češnji čebele dobesedno prerodi, tako da kritične dobe skoraj ne opazimo oziroma je navadno zelo kratkotrajna.

Da je kritično obdobje čim manj stresno za čebele, mora dober čebelar že prej poskrbeti, da:

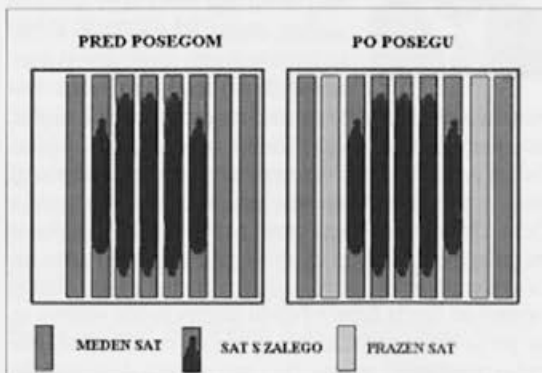
Sredi aprila je v naravi že veliko najrazličnejšega cvetja.

- so zanimljene dovolj močne družine,
- so čebele v zimski gruči čim mlajše,
- mlade čebele niso preveč izčrpane (pozno dokrm-ljene ali izčrpane od gozdne paše),
- so čebele popolnoma zdrave in kar najbolj očiščene varoe,
- imajo čim mlajšo matico,
- imajo popoln zimski mir,
- pozimi nimajo prepogostih izletov,
- ne začnejo zalegati prezgodaj.

Pri enem od aprilskih pregledov, ko družine še niso tako močne, je priporočljivo, da se odločimo za označeva-

Pri enem od aprilskih pregledov je priporočljivo, da se odločimo za označevanje matic.

Če je v čebelji družini 4–5 zaleženih satov, lahko dodamo dva prazna sata.

nje matic. Matico najlaže najdemo dopoldne, ko je največ pašnih čebel zunaj panja. Matica se največkrat zadržuje na stranskih satih zalege na vzhodni strani panja. Med iskanjem na zaleženem satu se zelo rada odmakne na senčno stran, zato moramo sat obračati. Mlade matice se rade zatečejo na stene panja. Sam označujem matice z barvo, ki je določena za posamezno leto. Ta način je najmanj zahteven, poleg tega pa zelo hitro najdemo matico med množico čebel delavk, tudi v roju.

Sredi aprila je v naravi že veliko najrazličnejšega cvetja. Cveteti začnejo regrat, borovnica in divja češnja, ki daje veliko cvetnega prahu in medicine ter tako po uspešni zamenjavi generacij čebel pri teh vzbudi prvi gradilni nagon. Če so družine močne in z mladimi maticami, je že čas, da dodamo v gradnjo po eno satnico. Ob dodajanju satnic moramo biti zelo previdni, kajti pri tem se nam vsaka napaka maščuje s počasnim razvojem čebeljih družin. Vsako dodajanje satnic v sredino gnezda razbije mikroklimo zalege. Prvo satnico vstavimo ob rob gnezda, med prvi in drugi sat zalege z zahodne strani gnezda, tako da večina zalege ostane v toplejšem vzhodnem delu panja. Sončni žarki vzhajajočega sonca so namreč velika pomoč čebelarju pri vzdrževanju potrebne mikroklimi panja in zalege. Z dodajanjem satnic čebeljim družinam v tem času dosežemo:

- zamenjavo starega satja, ki je skladišče ostankov čebelje zalege in različnih ostankov kemičnih sredstev, ki smo jih uporabljali v preteklosti in jih še zdaj uporabljamo za zatiranje varoe;
- da z zamenjavo starega, deformiranega in trotovskega satja vzdržujemo zdrave razmere v čebelji družini;
- da se iz mladega satja izležejo večje čebele;
- zaposlimo vse čebele, ki imajo razvite žleze za izločanje voska; zaradi tihe naravne dražilne paše v tem obdobju čebele gradijo zelo kvalitetno satje;
- da z zgraditvijo mladega satja dobimo nov delovni prostor za intenzivno zaleganje matice;
- da začnejo tedaj, ko matica zaleže novo satje, čebele, ki proizvajajo matični mleček, hraniti ličinke.

Graditev satja, dovolj prostora za zaleganje matice in nemoten pretok feromonov v panju pa so sicer ključni za preprečevanje rojenja.

Če pašo kar koli ustavi, moramo družinam takoj pomagati z dodatnim krmiljenjem z raztopino sladkorja in vode v razmerju 1 : 1. V pitalnike vseh družin vsak drugi večer vlijemo po 0,4 dl sladkornega sirupa. Če tega ne storimo, se graditev satnic ustavi. Čebele satnice ob žici pregrizejo in prevlečejo z zadelavino. Iz tako prekinjene graditve ne bomo nikoli dobili lepo zgrajenega in zaleženega satja.

Če smo čebelje družine prezimovali v eni nakladi, bomo pri močnih družinah nastavili že prvo mediščno naklado. Pri tem še ne postavimo matične rešetke in tako omogočimo zaleganje matice tudi v drugi nakladi. Mediščno naklado vstavimo le tistim družinam, ki zasedajo vse ulice v panju. To preprosto ugotovimo tako, da odkrije-

mo pokrov in vidimo, koliko ulic zaseda družina. Priporočljivo je, da je v takšni dodani nakladi kakšen kilogram medu, kajti tako se bodo čebele še raje pomaknile v dodano naklado. Med v plodišču spodbuja zaleganje in spomladi deluje kot akumulator. Konec aprila med v plodišču ni več zaželen, ker spodbuja rojilno razpoloženje. Tedaj ga odstranimo iz plodišča in namesto njega dodamo mlad sat ali, glede na okoliščine, satnico.

Če matico že spodbujamo k zaleganju in smo mediščno naklado že prej podložili pod plodiščno, zdaj ta postopek ponovimo v nasprotni smeri. Plodiščno naklado zdaj postavimo na podnico, kamor tudi sodi, in nanjo položimo mediščno naklado, ki je bila do zdaj na podnici. S tem dosežemo, da se celotno gnezdo z večino medenih zalog in zalego v hipu znajde v spodnjem delu. Ker čebele medenih zalog nagonsko ne trpijo na dnu panja, jih začnejo prenašati navzgor v zgornjo naklado. To prenašanje ima enak pomen kot krmiljenje. Matica se preseli v zgornjo naklado, v kateri je veliko praznega prostora, in začne v njej še intenzivneje odlagati jajčeca. Veliko praznega prostora omogoča, da čebele v panju niso utesnjene. To je tudi eden od dejavnikov, ki zavirajo pojav rojilnega razpoloženja.

Če pri pregledu ugotovimo brezmatičnost oz. če je družina osirotela in nima nobene možnosti, da bi nadaljevala samostojno življenje, takšno naklado s čebelami preprosto podložimo pod sosednjo ali katero drugo družino. Pomembno je, da osirotelo družino vedno podložimo pod plodiščno naklado z močno čebeljo družino. Dodane osirotele čebele se pomaknejo navzgor k družini, kjer je zalega. Da preprečimo pokol, vložimo med obe nakladi list časopisnega papirja. Priporočljivo je, da slabih družin ne združujete med seboj, ampak jih raje dodajte močnejšim družinam – seveda brez matice. Čebelarstvo pravilo je, da od slabšev ne dobimo zaželenih donosov.

Čeprav nekateri odsvetujejo izenačevanje čebeljih družin tako, da slabšim družinam dodajamo sate s pokrito zalego in čebelami, imam sam s tem postopkom dobre izkušnje. Na rezervnem stojišču, ki je več kot 3 km oddaljeno od čebelnjaka, imam vedno v rezervi najmanj šest družin. Teh ne gojim samo zato, da bi imel ob vsakem času na voljo rezervne matice, ampak tudi zato, da v njih pridobivam material, to je zalego in čebele za krepitev gospodarskih panjev. Iz teh rezervnih panjev pobereim sate s pokrito zalego in čebelami ter jih dodam slabšim panjem. Enako ponovim pri tistih družinah na glavnem stojišču, ki so za ta čas premočne. Pokrito zalego in čebele iz teh družin zdaj vrnem oslabilim čebeljim družinam na rezervni lokaciji. Ker so pašne čebele od drugod, se ne morejo vračati v prvotne panje, ampak ostanejo tam, kamor smo jih dodali. To opravilo ponovim približno čez teden dni, ko so gospodarske čebelje družine več ali manj izenačene. Zaželeno je načrtovati postopke tako, da bi čim več čebel doseglo dobo delavk in s tem maksimalno povečalo nabitost moč čebelje družine tedaj, ko je v naravi glavna ali druga obilnejša paša.

Iz rezervnih družin pridobivamo zalego in čebele za krepitev gospodarskih panjev.

Ukrep sam ne poveča samo skupne moči čebeljih družin na stojišču, ampak omogoča tudi druge obratovalno-tehnične koristi. Te so:

- pri nadaljnjih periodičnih pregledih so pri vseh panjih, ki so približno enako močni, potrebni enaki posegi;
- potreba po večjem prostoru in s tem dodajanje naklad se pojavlja pri vseh družinah približno ob istem času, to pa zelo poenostavi oskrbovanje čebel;
- rojilno razpoloženje se zaradi približno enake moči družin pojavlja ob istem času.

V tem mesecu čebelja družina porabi približno 5 kg hrane. Velikokrat se zgodi, da začne zaradi slabih vremenskih razmer v panju primanjkovati hrane, zato moramo čebeljo družino dodatno krmiti s sladkorno raztopino v razmerju 1 : 1. Sladkorno-medene pogače v tem času čebele že bolj izčrpavajo, z dodatkom medu pa so čebelje družine bolj izpostavljene različnim okužbam.

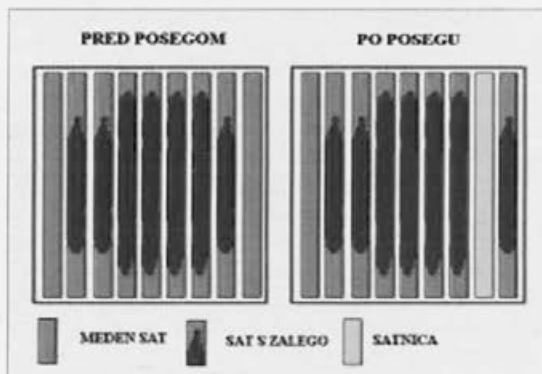
Aprila ne smemo pozabiti tudi na varoo. Za teden dni vstavimo na podnice kontrolne vložke in preverimo število odpadlih varoj. Če smo varoo pozno jeseni ali pozimi zatirali z oksalno kislino, bomo v posameznih panjih našli le posamezne varoo. V nasprotnem bo zdaj večji problem

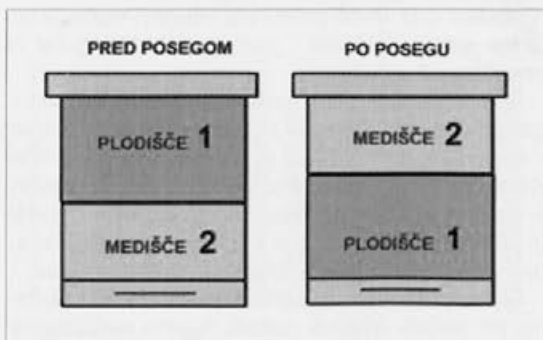
Z dodajanjem satnic vzdržujemo zdrave razmere v čebelji družini.

akutna čebelja paraliza, to je bolezen mladih čebel delavk v družinah, ki so napadene z varoo. Prvi znak obolelosti za čebeljo paralizacijo je, da je pred panji veliko čebel, ki se plazijo po travi in ne morejo leteti. Izbruh bolezni je povezan z varoinim sesanjem čebelje hemolimfe, to pa v hemolimfi pospeši razmnoževanje virusa, ki povzroča to bolezen. Glede na to je najučinkovitejši način boja pred to nadlogo uspešno zatiranje varoj.

V tem mesecu čebele opravljajo pomembno nalogo – opravevanje rastlin in sadnega drevja. Dokazano je, da rastline in sadna drevesa, ki jih opravišajo čebele, dajejo veliko večji donos ter da so plodovi in semena boljše kakovosti. Čebele s svojim opravevanjem prispevajo tudi k ohranjanju in izboljšanju lastnosti rastlinskih vrst. Da je ta vloga čebelam še vedno premalo priznana, dokazujeta vedno večja umrljivost čebel zaradi uporabe pesticidov med cvetenjem in »pišmeuhovski« odnosi odgovornih za to problematiko.

Prvo satnico vstavimo ob rob gnezda, med prvi in drugi sat zalege z zabodne strani gnezda.

Če matico že spodbujamo k zaleganju in smo mediščno naklado že prej podložili pod ploidiščno, zdaj ta postopek ponovimo v nasprotni smeri.

DANILO BEDEK,
Moščanci

ČEBELARJEVA OPRAVILA V AŽ-PANJIH V APRILU

April je mesec, ko dnevi postajajo daljši, sonce je močnejše, zacveti sadno drevje in tudi – kar je najpomembnejše – divja češnja. To je zelo močna razvojna paša, ob ugodnem vremenu pa čebele lahko napolnijo tudi medišča. Sam sem to po desetih letih čebelarjenja prvič doživel lani. Vreme je aprila zelo muhasto, saj ob cvetenju divje češnje vreme po navadi dobesedno zataji. Konec tega meseca bo zacvetela tudi oljna ogrščica, ki je že bolj stabilen vir medicne. Pri nas v Prekmurju je setev te poljščine v zadnjih dveh do treh letih precej razširjena in upajmo, da bo tako tudi ostalo. Bojim se le, da semena te poljščine ne bi obdelovali s kakšnim sredstvom, ki je lahko nevarno za čebele.

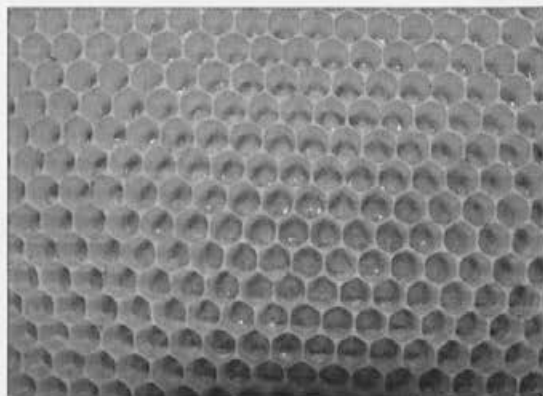
Delo pri čebelah

Ta mesec je treba družinam nameniti več pozornosti, če pa smo pri prvem kontrolnem pregledu prejšnji mesec opravili vse, bomo imeli zdaj manj dela. Vsi tisti, ki prezimujejo samo v plodiščih, bodo morali nastaviti medišča, saj bo v nasprotnem čebelah zmanjkovalo prostora. Medišča nastavimo šele takrat, ko ima družina vsaj šest satov zalege (za 9- in 10- satni AŽ-panj) in podse celotno plodišče. Če razširimo sicer prešibko družino, jo zavremo pri njenem nadaljnjem razvoju in naredimo več škode kot koristi. Usodno napako naredimo, če zamudimo ugoden trenutek, kajti družine bodo prešle v rojilno razpoloženje, tega pa ne bo več mogoče preprečiti. Opravila prilagajajte geografskemu območju, na katerem čebelarite, saj so pašne in vremenske

razmere sila različne. Sam čebele prezimujem v obeh etažah AŽ-panja, tudi v 12-satarjih zato so čebele glede na moč že same zapolnile medišča. Zdaj si naredimo tudi nekakšen načrt, katere paše, kje in ob katerem času pričakujemo, ter ali bomo čebele prevažali. Temu primerno razvijamo družine. Za vse čebelarje, ki namestijo svoje čebele prepeljati na ogrščico, je torej prednostna naloga čim bolj razviti družine. Zdaj moramo opraviti prvi pravi pregled družin in urediti gnezdo. Izberimo lep in sončen dan, najbolje bo, če je napoved vremena vsaj za tri dni vnaprej dobra. Če smo marca ob kontrolnem pregledu označili družine (**podpovprečna, povprečna ali nadpovprečna**), bomo zdaj imeli dober pregled nad vsem, delo pa bo potekalo občutno hitreje. Pripravimo si dve kozici, kajti zdaj bomo družine tudi izenačevali; na drugo kozico bomo dali presežek zalege, satnice pa bomo sproti dodajali v gradnjo. Ker ima vsak ima svoj način glede tega, koliko satnic hkrati vstavi v plodišče oziroma medišče, bom opisal, kako sam oskrbujem družine. Ob pregledu poiščem matice in jih označim. Zdaj je matico laže najti, ker v panjih še ni toliko čebel. Označeno matico je pozneje laže opaziti in jo spremljati. Če npr. izroji, bomo zelo hitro ugotovili, iz katerega panja je roj. **Kako označiti matico?** Najboljša je seveda opaltna ploščica, ki jo prilepimo s posebnim lepilom. Ves pribor dobimo v trgovinah s čebelarskimi pripomočki. Paziti moramo, da matic ne poškodujemo, če nismo vajeni tega dela. Pri nas matice označujemo v roki, obstajajo pa tudi posebni tulci, v katerih matico nežno pritisnemo ob mrežico. Sam sem matice že večkrat označeval in čebele jih zaradi tega doslej še nikoli niso ubile. Barvanje s kakšnim acetonskim lakom pa je lahko nevarnejše, predvsem ker

V panju laže najdemo označeno matico.

Pogled na mlad izdelan sat je zadovoljstvo slebernega čebelarja

ima ta lak močan vonj. Opaltna ploščica zdrži toliko časa, kot je v panju matica, barvanje z lakom pa je treba po nekaj mesecih ponoviti. Večkrat me kdo vpraša, kakšno barve so oznake za določeno leto. V tem primeru se ravnamo po barvi naslovnice revije Slovenski čebelar, saj je ta vedno tudi barva oznake matic v tistem letu.

Ocenimo kakovost zalege, mirnost čebel na satju in morebitno povečano agresivnost. Podatke o tem si zapisujemo, saj nam bodo v pomoč pri izbiri matičarjev. Ob paši na česnji čebele zelo lepo zgradijo satje, ker pa donosi niso tako veliki, ga čebele ne polnijo z medicino. Matica take sate takoj zaleže in pogled na tak sat je potrditev, da smo delali pravilno. Moje družine zgradijo povprečno po šest satnic, od tega najmanj štiri med cvetenjem česnje oziroma aprila, odvisno od vremenskih razmer. Torej obnavljamo satje, kadar nam je vreme naklonjeno. Že nešteto krat je bilo poudarjeno, da brez mladega satja ni več mogoče uspešno čebelariti. Veliko čebelarjev misli, da čebele prinesejo manj medu, če jim damo satnice v graditev. Čebele za proizvodnjo voska resda potrebujejo med, vendar graditev satja zelo spodbuja vnos medicine. Če je paša dobra, sploh ne bomo opazili negativnega, ampak le pozitiven učinek – kolikor več bodo gradile, toliko več medicine bodo prinesle.

Najprej se lotimo nadpovprečne družine; če je to le mogoče, delamo brez rokavic, saj je občutek ob prijemu je precej boljši. Ovira je tudi zaščitna mreža, a če smo bolj občutljivi na pike, je seveda mreža obvezen del opreme. Sam ob pregledih ne uporabljam niti zaščitne mreže niti rokavic. Najprej čebele nežno pokadimo skozi mrežo plodiščnega okenca, potem pa nežno in brez ropotanja odpremo okenca. Vsako nepotrebno vznemirjenje namreč izzove povečano agresivnost čebel. Satje premikajmo počasi. Ker je v panju že več čebel kot prejšnji mesec, moramo ravnati pazljivo. Vzamemo drugi sat z desne ali leve in ga postavimo na kozico, preostale sate temeljito pregledamo, ocenimo stanje družine ter odvezamo dva sata pokrite zalege. Ta dva sata temeljito pregledamo, da po pomoti ne odvezamo matice, če je ne iščemo. Gnezdo strnemo in na vsako stran dodamo satnico ter vrnemo sat, ki smo ga odvezli kot prvega. En sat pokrite zalege premestimo v medišče, drugega pa pustimo na kozici. Postopek ponovimo pri še eni nadpovprečno močni družini; tako dobimo dva sata zalege presežka, ki ju bomo lahko dodali podpovprečno razviti družini. Izberimo podpovprečno družino, jo temeljito pregledamo in ugotovimo kakovost matice. Če je zalega strnjena, je težava skoraj vedno v tem, da je družina zablokirana z medom, saj je prešibka, da bi ga porabila. Odvezamo en tak sat in ga shranimo v oma-

Čebele sat izdelajo od zgornje do spodnje letve, tako da postane trdnejši.

ro, da ga bomo pozneje uporabili za narejence. Ob rob gnezda dodajmo samo eno satnico, sata z zalego pa postavimo v medišče. Pri povprečni družini premestimo dva sata pokrite zalege v medišče in dodamo dve satnici.

Če delamo tako na celotnem stojšču, pridobimo zelo veliko. O uporabnosti postopka se lahko prepričate tako, da pri polovici družin uporabljate to metodo, preostale pa oskrbujete tako, kot ste jih doslej. S tem postopkom preprečimo, da bi v nadpovprečnih družinah zavladalo rojilno razpoloženje. Druga prednost je, da nam medu iz močnih družin med pašo ni treba premeščati k slabšim. Čez 5–10 dni, odvisno od vremena, znova dodajmo satnice, vendar družin zdaj ne izenačujemo več. Po drugem posegu na novo zgrajene satnice, po navadi so že zaležene, premestimo v sredino, ob rob gnezda pa dodamo novo satnico ali dve, odvisno od naše ocene sposobnosti družine in števila satov, ki jih lahko premestimo v medišče, ter od pašnih razmer.

Pri nas v Prekmurju družine preidejo v rojilno razpoloženje že okoli 20. aprila. Če nismo dovolj pozorni in ne ukrepamo pravočasno, bomo v težavah. Ko družina preide v rojilno razpoloženje, jo je zelo težko oziroma nemogoče ukrotiti. **Satnice vstavljajte tako**, da vzdolžna izžlebljena letvica gleda navzdol.

In kaj s tem pridobimo? Brez dvoma zelo veliko. Kot vemo, začnejo čebele graditi zgoraj, torej bodo pra-

zen prostor med satnikom in satnico izdelale takoj (glej sliko). Sat bo od letvice do letvice lepo izdelan, zato bo veliko bolj trden tako pri prevozu kot pri točenju. Možnost, da bi se tako izdelan sat razsul, je tako rekoč nična. Pri tem tudi ni treba, da bi bila zgornja letvica debelejša (2 cm), kot to počnejo nekateri, da dobijo v celoti izdelan sat. Metoda ne bo uporabna pri panjih, ki imajo vdlane smukalnice za cvetni prah. Tudi sam imam osem takih panjev. Čebele bodo normalno zgradile satnico, vendar bodo spodaj zgrizle prehode. Smukalnik je dvignjen do železnih nosilnih letev in čebele imajo manj prostora za gibanje, zato si ga pač naredijo.

Zdaj je tudi čas, da dodamo gradilnike, zlasti če uporabljamo klasične. Sam pri večini panjev uporabljam vratne gradilnike. Najprej zaradi pogleda, kajti brez odpiranja okenc vidim, ali čebele gradijo, ali je sat zaležen, ali ga je treba izrezati. Poleg tega je z zamenjavo okenc dostop dosti hitrejši, čebelam pa povečamo prostor, če zamenjamo pitalnik z okencem. Tudi pitalnik zasukamo in čebelam omogočimo »divjo« graditev še v medišču. Sam pitalnike premestim v mediščno okence, mrežast gradilnik pa v plodiščno. Gradilnik je tudi kazalec medenja. Če je vnos medicne velik, ga matica ne zaleže, ampak ga čebele napolnijo z medicino. Zelo različna je tudi gradnja, saj nekatere družine ne zgradijo trotovskih celic. Gradilnik nam tudi kaže, kolikšna je napadenost z varoo, čeprav varoj še nikoli doslej nisem opazil pred junijem. Gradilnik s pokrito trotovino izrežemo in jo pretopimo, saj bomo tako uničili morebitne varoe. Nepokrite trotovske zalege ni priporočljivo izrezovati, prav tako tudi ni priporočljivo odkrivanje pokrite trotovine. S tem namreč iz panja ne odstranimo morebitnih varoj, ampak ostanejo v reprodukcijski verigi.

Kaj moramo ta mesec še postoriti?

Očistimo, razkužimo in pripravimo 5- in 7-satne prasilčke, če smo družine iz takih ali drugačnih razlogov prodali ali dodali h gospodarnim.

Nekateri bomo čebele ta mesec prepeljali na oljno ogrščico, poskrbimo za vsa potrebna dovoljenja. Pokličimo območnega veterinarja, da pred prevozom pregle-

da družine in nam izda spričevalo. Pri prevozu čebel mora čebelar ravnati zelo previdno. Velikokrat so čebelarji doživeli razočaranje, ker so se najmočnejše družine zadušile. Vzrok zadušitve je povišana temperatura v panju, zaradi katere se čebele nabijejo na mrežo in s tem zaprejo še tisto malo zraka, ki bi ga lahko dobile. Ko začne po čebelah teči med, je konec, saj vemo, da čebela v medu umre. Tovorna vozila, predelana za prevoz čebel, so gotovo najidealnejši način prevažanja, saj odpade natovarjanje in raztovarjanje panjev. Tudi zračenje je v takih vozilih precej bolje urejeno, kajti vmesni prostor je širok. Čas, ko so čebele zaprte, je minimalen, seveda če vse potrebno pripravimo že dan pred odhodom. Sam dan ali dva pred odhodom iz panjev odstranim ves pažni material in ga zložim v prostoru za točenje. Hkrati preverim, ali so vse prečne zapore dovolj prite in ali so vsa okenca pravilno nameščena, ter odprem prezračevalne lopute. Vse predmete moramo pritrditi, in to tako kozice za pregledovanje kot vso preostalo opremo. Vsak spreten prevažalec ima te stvari urejene rutinsko, za začetnika pa bi bilo dobro, če bi si vse to najprej dobro ogledal. Panje znotraj pritrdimo med seboj, tehtnico spustimo, če imamo vgradno, da tehtani panj naleže, in jo razbremenimo. Odstranimo tudi naletne deske, da čebele ne bodo posedale na njih. Aprila sicer družine še ne posedajo toliko na bradah panjev, pozneje pa utegne biti to velik problem. Družine pokadimo, ko je še dan, da se malce razbežijo in »umaknejo« v panje. Zelo priročno, če poženemo motor, saj bodo čebele zaradi rahlih vibracij lepo počasi same zlezele v panje. Panje zapirajmo počasi, da ne mečkamo čebel, kruto »mesarjenje« pa tudi ni odlika čebelarja. Če je le mogoče, vozimo ponoči, izogibajmo pa se vožnje zjutraj, kajti če bi bilo z vozilom kaj narobe, ne bi imeli časa za morebitno popravilo. Ko prispemo na zeleno mesto, postavimo vozilo vodoravno, kolikor je to le mogoče. Obvezno snamemo kable z akumulatorjev, saj so naša vozila stara, morebiten kratki stik pa lahko zaneti požar. Ko vse postorimo, naj vozilo približno 15–30 minut miruje, šele potem pa odpremo panje. Čebele se bodo lepo umirile in se ne bodo razletele v temo.

ČEBELARSKA PESEM IN VIDEOKASETA APIMONDIA 2003

Vse tiste, ki bi želeli dobiti čebelarsko pesem avtorjev Avsenika in Šivica v izvedbi citrarja Tomaža Plahutnika in okteta Deseti brat, obveščamo, da je izšla zgoščenka z naslovom »50 LET AVSENIKOVE GLASBE«, med drugimi pa je na njej tudi posnetek omenjene pesmi. Zgoščenko lahko kupite v vseh prodajalnah kaset in plošč.

Prilavljamo tudi 30-minutno kaseto o Apimondii 2003. Na njej bodo posnetki slovesne otvoritve svetovnega čebelarskega kongresa, dogodki ob sprejemu udeležencev kongresa na Brdu pri Lukovici in posnetki razstave API-EXPO.

ČZS

Bolezni čebel

DR. JOŽE ŠNAJDER,
predsednik komisije za
zdravstveno varstvo čebel

OCENA ZATIRANJA VAROJ PO DOKTRINI V LETU 2003

Uvod

Analiza je izdelana na podlagi poročil čebelarjev, ki so izpolnili vprašalnik, objavljen v 1. letošnji številki Slovenskega čebelarja, na podlagi dopisov čebelarjev, ki so izčrpano poročali o svojih izkušnjah pri zatiranju varoj v skladu z Doktrino, na podlagi pogovorov s čebelarji na srečanjih in na podlagi povratnih informacij, ki jih je prejel proizvajalec hlapilnikov BS-05.

Splošna ocena je, da je bila velika večina čebelarjev, ki so leta 2003 varoe zatirali po Doktrini in uporabljali hlapilnike BS-05, pri tem uspešna. Izkazalo se je, da so bili še posebej zadovoljni tisti čebelarji, ki so varoe že prej zatirali z mravljinčno kislino. Ker so že imeli vsaj nekaj izkušenj s hlapilniki, so lahko ocenili prednosti novega hlapilnika. Pri nekaterih, sicer redkih čebelarjih pa se je izkazalo, da je bilo izhlapevanje manjše od pričakovanega. Tisti, ki so za pomoč prosili proizvajalca, so ta problem že rešili, preostalim pa to priporočamo, saj so bile to očitno začetne motnje v proizvodnji. Marsikatero vprašanje pri uvajanju Doktrine pa bi bilo tudi že rešeno, če bi tako kot prej naši veterinarji specialisti za čebelje bolezni tudi lani aktivno sodelovali pri uvajanju Doktrine na terenu, kot je bilo to predvideno v programu. Žal se to ni zgodilo, čeprav so pri pripravi Doktrine ves čas sodelovali.

Bolj izjemni pa so bili primeri, da je kislina sicer neovirano izparevala, vendar na odpad varoj ni vplivala tako, kot bi bilo pričakovati. Tudi taki primeri zahtevajo letos individualno obravnavo.

V tem prispevku bomo obravnavali številna vprašanja in pomisleke, ki so se pojavili lani, in skušali nanje tudi odgovoriti. K temu bomo dodali še nekaj poudarkov iz Doktrine, saj ob lanskem uvajanju v prakso morda le niso bili dovolj upoštevanji.

Doktrina

Najprej še enkrat na kratko ponovimo, kaj je Doktrina o sonaravnem zatiranju varoj in zakaj je potrebna. Doktrina je nastala kot posledica novih zakonskih predpisov, zlasti v tistem delu, v katerem je govora o zdravstveni ustreznosti medu in drugih čebeljih pridelkov. Predpis o zdravstveni ustreznosti medu določa, da med ne sme biti spremenjen – biti mora torej naraven, organoleptično specifičen, poleg tega pa ne sme vsebovati večje količine škodljivih snovi, kot je to določeno.

Doktrina je navodilo za sonaravno zatiranje varoj s sredstvi, kakršni sta mravljinčna in oksalna kislina, ki sta

že naravni sestavini medu, zato ob ustrezni uporabi nista problematični glede ostankov v medu. Novi zakonski predpisi namreč določajo tudi maksimalne vrednosti dovoljenih uporabljenih snovi v medu. Za sredstva, ki niso dovoljena, pa glede ostankov velja, da jih v medu in drugih čebeljih pridelkih ne sme biti.

Za uspešno obvladovanje varoj predpisuje Doktrina tri poglobitve dejavnosti, in sicer:

- nadzor nad številom varoj v čebeljih družinah,
- preprečevanje vnosa in razmnoževanja varoj,
- uničevanje varoj.

Vse tri dejavnosti so enako pomembne, zato moramo dosledno izvajati vse tri, če hočemo uspešno kljubovati varoam, imeti močne in zdrave čebele ter zdravstveno neoporečne čebelje pridelke.

Nadzor nad številom varoj v čebeljih družinah

V svojih dopisih so čebelarji le redkokdaj omenjali ugotavljanje števila varoj na podničnih vložkih z mrežo. Glede na to je mogoče sklepati, da številni čebelarji to dejavnost že dalj časa izvajajo in poznajo njen poglobitveni pomen. Tisti, ki tega še niso povsem usvojili, so lahko delali tudi napake, tako da so varoe bodisi uničevali prepozno bodisi takrat, ko to ne bi bilo potrebno. K slabemu odnosu do ugotavljanja števila varoj v čebeljih družinah na podlagi štetja naravnega odpada varoj na dan prispevajo tudi govorice, češ da ta metoda ne daje točnih podatkov. Da ugotovimo, ali varoe ogrožajo naše čebele, ne potrebujemo podatka na decimalno. Dovolj je, če izvemo, da je v čebelji družini nekaj deset, nekaj sto ali nekaj tisoč varoj. V prvem primeru uničevanje varoj ni potrebno. V drugem primeru lahko julija in avgusta še odložimo poletno zatiranje, da iztočimo med zadnje paše. V tretjem primeru, zlasti če se to dogaja julija in avgusta, pa moramo ukrepati takoj, ker bomo sicer ob zdrave zimske čebele. Prav štetje naravnega odpada pa daje zanesljivo informacijo o številu varoj v čebelji družini. Treba je le upoštevati navodila, ki so bila že večkrat opisana v Slovenskem čebelarju, ali se o tem pozanimati pri izkušenem čebelarju.

Postavlja se tudi vprašanje, ali je treba naravni odpad varoj nadzirati v vseh družinah in kako pogosto. Če izhajamo iz predpostavke, da je bil po zimskem zatiranju varoj (november, december) naravni odpad največ 0,5 varoe na dan, in če redno izvajamo potrebne apitehnične ukrepe, potem je prvo res nujno preverjanje števila varoj v družini

Tabela 1: Število naravno odpadlih varoj na dan in pripadajoče ocenjeno število varoj v srednje močni čebelji družini na desetih satih (vir: M. Jenko, Celje 1999)

Mesec	Marec	April	Maj	Junij	Julij	Avgust	September
Št. odpadlih varoj na dan	1	1.5	2	3.2	5,5	10	17
Ocenjeno št. varoj v družini	120	240	480	960	1920	3840	7680

nah šele proti koncu julija po kostanjevi paši. Ne bo pa odveč, če njihovo število preverjamo tudi enkrat spomladi, posebej če Doktrino šele uvajamo v našo prakso. Pri tem je sicer zaželeno, da število odpadlih varoj preverjamo v vseh družinah, čeprav to ni vedno tudi smotno. To je odvisno od tega, koliko družin imamo. Če postopka ne izvajamo v vseh, se namreč lahko zgodi, da bomo morda kdaj ob kakšno družino, ker je bila občutno bolj okužena od preostalih, pri pregledih pa smo jo spregledali. Če zgubimo zaradi tega eno ali dve družini, je to pri 10 ali 20 družinah že veliko, pri 70 ali 100 družinah pa ni tako hudo. Zato pri 10 do 20 družinah spremljamo vse, v večjih čebelnjakih pa vsaj v 20 do 30 % vseh družin.

Nadzor nad tem, koliko varoj imamo v čebeljih družinah, je pomemben zato:

- da po potrebi pravočasno ukrepamo in
- da ne ukrepamo brez potrebe.

V nobenem primeru pa ne smemo ukrepati po občutku, ampak le na podlagi informacije o številu varoj v družinah in v skladu z navodili, kajti le v tem primeru ne bomo doživljali nepotrebnih presenečenj in škode.

Za ilustracijo samo en primer, kako ne smemo postopati. Čebelar je konec julija ugotovil majhen naravni odpad varoj. Ker temu ni zaupal, je uporabil še perizin in znova je odpadlo majhno število varoj – 10 do 80. Potem je kljub vsemu varoe takoj zatiral še z mravljinčno kislino in tudi tedaj je padlo še nekaj 10 varoj, hkrati pa že tudi nekaj čebeljih družin. Vsega čebele vendar ne prenesejo! Kot vidimo iz podatkov, pa v tem primeru uničevanje varoj še sploh ni bilo potrebno.

Nasvet: Če podvomimo o pravilnosti štetja naravnega odpada varoj v družini, lahko ta postopek brez vsake škode tudi večkrat ponovimo, če je treba. Upoštevajmo Doktrino in navodila!

Preprečevanje vnosa in razmnoževanja varoj

Kot je razvidno iz dopisov in pogovorov s čebelarji, je ta segment Doktrine kot tako imenovana »dobra praksa« že od prej dobro uveljavljen. Tako pri nas kot po svetu je dandanes dobro znano, da z rednim izrezovanjem trotvine in odvzemanjem pokrite čebelje zalege za narejanje novih družin učinkovito zaviramo razvoj varoj, da pred zadnjim točenjem v pašni sezoni normalno ni potrebe za ne-

posredno uničevanje varoj v panjih. Brezpogojno pa je treba po kostanjevi paši oziroma konec julija z metodo štetja naravnega odpada varoj pregledati napadenost čebeljih družin. To je zelo pomembno, ker se sicer lahko zgodi, da zamudimo uničevanje varoj. V tem primeru bodo zimске čebele že prizadete, posledica tega pa bodo slabe družine naslednjo pomlad ali pa bodo že jeseni odmrle. Znano je, da pri 3000 varoah v čebelji družini, čebele že vidno slabijo. Če pa je septembra v čebelji družini že 12.000 varoj, taka družina odmre (vir: M. Jenko, Celje 1999).

Uničevanje varoj

Po Doktrini za sonaravno zatiranje varoj je predvideno trikratno uničevanje tega zajedavca, in sicer praviloma dvakrat z mravljinčno kislino in enkrat z oksalno kislino. Z mravljinčno kislino uničujemo varoe enkrat v obdobju od druge polovice julija do konca avgusta, in sicer po zadnjem točenju medu v sezoni. V tem obdobju sicer lahko brez večje škode še nekoliko odlašamo z uničevanjem varoj, in sicer toliko časa, dokler število naravno odpadlih pršic ni večje od štirih varoj na dan. S tem problemom se srečujemo, če želimo po kostanjevi paši izrabiti še pozno hojevo pašo. Od druge polovice julija in avgusta se poleg zimске čebele in takrat naj bo v panju le nekaj sto varoj, če hočemo, da bomo imeli spomladi močne družine. Iz tega lahko že potegnemo prvi sklep, namreč, da poglavitni namen uničevanja varoj julija in avgusta ni njihovo dokončno uničenje, ampak le zmanjšanje njihovega števila na tisto vrednost, ki ne prizadene zimskih čebel. Zdej že vemo, da med izhlapevanjem mravljinčne kisline matice prenehajo zalegati, vendar če opravimo to najkoristnejše uničevanje varoj, zaradi tega posega naslednjo pomlad moč družin ne bo nič manjša. Po navadi je potrebno in koristno še drugo uničevanje varoj septembra, ko smo čebele že nakrmili za zimo, še zlasti, če je naravni odpad večji kot ena varoa na dan. Pri septembrskem uničevanju varoj z mravljinčno kislino moramo to po možnosti izvesti na toplem in sončen dan.

Če hočemo, da bo zatiranje zajedavca zares uspešno, izvedemo zadnje in dokončno uničenje varoj šele potem, ko v družinah zanesljivo ni več zalege. Po tem zimskem zatiranju sme ostati v čebeljih družinah največ do 40 varoj, povedano drugače, naravni odpad ne sme biti večji kot 0,5

varoe na dan. Kontrolo naravnega odpada smemo opraviti šele mesec dni po zatiranju z oksalno kislino, ker ta še dolgo deluje.

To je bila kratka ponovitev in razlaga uničevanja varoj po Doktrini. Z odgovori na vprašanja, ki so se med lanskim delom po Doktrini pojavljala v širši čebelarški praksi, pa bomo zdaj obdelali še koristne podrobnosti.

Ugotovitve in sklepi

Do sredine februarja letos smo zbrali številna poročila, ugotovitve, izkušnje, mnenja in predloge čebelarjev, ki so leta 2003 za uničevanje varoj uporabljali izključno apitehnične ukrepe, za uničevanje varoj pa mravljinčno kislino v hlapilnikih BS-05 in oksalno kislino po metodi kapanja po čebelah, kot to določa Doktrina.

POLETNO ZATIRANJE VAROJ Z MRAVLJINČNO KISLINO

Več primerov je bilo, da so čebelarji potem, ko je mravljinčna kislina izhlapela, takoj preverjali učinkovitost postopka, bodisi z ugotavljanjem naravnega odpada varoj bodisi z aplikacijo nekega sredstva za uničevanje varoj. Tak pristop je dvakrat neustrezen. Vedeti moramo, da kislina deluje še nekaj časa tudi potem, ko je že vsa izhlapela iz hlapilnika. Če takrat takoj uporabimo še drugo sredstvo, se pojavi seštevanje učinkov, ki so lahko za čebele tudi usodni. V vsakem primeru, tudi če naravni odpad ugotovljamo takoj, ne bomo dobili realne slike o tem, koliko varoj je še ostalo v družini. Ta podatek pa je odločilen za pravilno nadaljnje ravnanje. V spodnji tabeli dva primera prikazujeta, kako se delovanje po končanem izhlapevanju podaljša in kdaj lahko ugotovljamo učinkovitost zatiranja.

Iz podatkov v Tabeli 2 vidimo, da je smiselno ugotovljati učinkovitost zatiranja z mravljinčno kislino šele približno 14 dni po odstranitvi hlapilnika iz panja.

Druga značilnost julijskega in avgustovskega uničevanja varoj pa je, kot vidimo iz zgornje tabele, da v čebeljih družinah ostane več deset do nekaj sto varoj. Zaradi tega si ni treba delati skrbi, ker tolikšno število preostalih varoj ne prizadene zimskih čebel, to pa je poglaviti cilj tega zatiranja.

Tretje dejstvo pri uničevanju varoj z mravljinčno kislino je, da med izhlapevanjem kisline matice povsem prekinejo zaleganje, znova pa začnejo normalno zalegati po končanem postopku. Pri tem seveda predpostavljamo, da imajo družine dobre matice, da so normalno močne in da

imajo družine pred zatiranjem in po njem reden dotok hrane. Ob takih normalnih pogojih se izkaže, da ta izpad zaleganja nima slabilnega vpliva na spomladansko moč čebeljih družin (Liebig, Celje 2003 in lastne izkušnje).

Podobno razmišljanje velja tudi za septembrsko zatiranje, vendar je v tem mesecu treba za zatiranje izbrati obdobje toplega in suhega vremena.

Več čebelarjev, zlasti tistih, ki so že prej uporabljali različne hlapilnike za mravljinčno kislino, je lani, ko so bile temperature tudi več kot 30 °C menilo, da morajo z zatiranjem počakati, dokler vročina ne popusti. Bistvo hlapilnika BS-05 pa je prav v tem, da se ni treba ozirati na vremenske napovedi in ročno prilagajati velikosti hlapilne površine, saj hlapilnik samodejno zagotavlja ustrezno izhlapevanje.

Nekateri so menili, da hlapilnik BS-05 ni primeren za velike čebelarje. Več čebelarjev prevažalcev ali takih, ki imajo več panjev na različnih in oddaljenih lokacijah, je lani v praksi okusilo, kaj pomeni, če lahko hlapilnike obesiš na vrata AŽ-panja in prideš čez teden ali 10 dni, da jih pospraviš, ves vmesni čas pa s tem nimaš nikakršnega opravka. Kljub temu pa je za dober uspeh v AŽ-panjih treba zagotoviti nekaj osnovnih pogojev, predvsem da vrata panja nimajo špranj in da tesnijo, da mreže na zadnjih okencih niso zadelane s propolisom in da je matična rešetka dobro prepustna, saj se le tako lahko vzpostavi dobro kroženje hlapov kisline. V praksi se je izkazalo, da so ti hlapilniki prav tako uporabni tudi v nakladnih panjih. Če imajo čebele dostop do hlapilne površine, moramo hlapilnike ob koncu izhlapevanja umakniti, sicer čebele lahko zgrizejo hlapilne površine.

Te hlapilnike lahko uporabimo tudi v prašilčkih, čeprav je v teh veliko preprosteje uničiti varoe z oksalno kislino takrat, ko so ti brez zalege.

Zelo razveseljiva so poročila čebelarjev, ki so dosegli zelo dobre rezultate s hlapilnikom BS-05 tudi v 3-etažnih AŽ-panjih, in sicer pri enaki količini izhlapele kisline, kot je bila predvidena za standardni 10-satni AŽ-panj. Ta poročila kažejo, da razlog za manjšo učinkovitost v standardnih 10-satnih AŽ-panjih, o čemer so poročali posamezni čebelarji, verjetno ni prenizka koncentracija kisline, tako da bo treba raziskati še druge možnosti. Nekatere raziskave namreč kažejo, da se učinkovitost delovanja mravljinčne kisline lahko zmanjša, če v panju ni toliko vlage kot po navadi. To bi se utegnulo zgoditi ob vročem in suhem vre-

Tabela 2: Prikaz podaljšanega delovanja kisline po končanem izhlapevanju.

Primer	Naravni odpad	Št. varoj	Odpad 5. dan	Odpad 10. dan	Odpad 15. dan	Odpad 20. dan	Odpad 25. dan	Ostalo varoj
1.	4.8	0	1200	870	610	50	28	230
2.	0.9	0	53	14	19	7	3	85

menu, kakšnega smo ga imeli lani poleti, in če ob vsem tem ne bi bilo vnosa nektarja in cvetnega prahu.

Ne glede na ta primer pa obstajajo tudi razmišljanja strokovnjakov, da bi lahko nekoliko povečali intenzivnost izhlapevanja, tako da bi postopek trajal nekaj dni manj.

ZIMSKO ZATIRANJE VAROJ Z OKSALNO KISLINO

Tudi rezultati zimskega zatiranja varoj z oksalno kislino so bili dobri. Sodeč po dobljenih podatkih, je velika večina čebelarjev uporabljala metodo kapanja po čebelah, v ulicah med sati. Le nekaj jih je uporabljalo metodo izpajanja suhe oksalne kisline.

Kot že vemo, ima metoda kapanja raztopine oksalne kisline-dihidrat v sladkani vodi nekaj pomembnih prednosti tako v primerjavi z metodo pršenja po čebelah na satju kot v primerjavi z metodo izpajanja. V vsakem primeru pa so glede učinkovitosti vse tri metode popolnoma enakovredne. V Doktrini je izbrana metoda kapanja po čebelah predvsem zaradi naslednjih razlogov:

1. je preprosta in hitra,
2. za čebelarja je najvarnejša,
3. pušča najmanj ostankov kisline v panju,
4. je najcenejša.

Če hočemo, da bo uspeh popoln, je pomembno, da zatiranje z oksalno kislino opravimo takrat, ko v družinah zanesljivo ni več zalege.

V zvezi z uporabo oksalne kisline se največ vprašanj naša na pripravo raztopine in na doziranje.

Priprava raztopine

Najprej ugotovimo, koliko raztopine bomo potrebovali, da je ne bo zmanjkalo ali ostalo preveč, saj je ne smemo hraniti do prihodnje sezone. Po veterinarskih navodilih lahko na polno zasedeno ulico s čebelami pokapamo največ 5 ml raztopine. Zato ne kapamo po praznih ulicah, v ulicah, v katerih čebele ne zasedajo celotne ulice, pa lahko porabimo nekoliko manj raztopine. Ni pa tudi velike škode, če nam na koncu kak liter raztopine ostane, pomembneje je, da nam je med delom ne zmanjka.

V 10. številki Slovenskega čebelarja, 2003, je bil po vzoru iz nemške brošure objavljen recept za pripravo raztopine, vendar so praktične izkušnje pokazale, da je boljša tale receptura:

1. izračunamo koliko litrov raztopine potrebujemo,
2. pripravimo prav toliko litrov 20- do 25-odstotne sladkorne raztopine,
3. na vsak liter raztopine dodamo 35 g čiste oksalne kisline-dihidrat.

Med stresanjem oksalne kisline v raztopino moramo obvezno uporabiti masko, zaščitna očala in zaščitne rokavice! Zelo pomembno je, da uporabimo **čisto** oksalno kislino, ne tehnično!

Kadar po zatiranju varoj z oksalno kislino ugotavljamo, koliko jih je v čebelji družini še ostalo, moramo nujno upoštevati, da kislina še dolgo deluje in da bomo realne rezultate kontrole naravnega odpada dobili šele čez mesec dni po uporabi kisline.

ALENKA JURIČ, dr. vet. med.
UL, VF, Nacionalni veterinarski inštitut

ZDRAVSTVENO VARSTVO ČEBEL V CELJSKI REGIJI V LETU 2003

Skupni cilji veterinarske službe in čebelarjev

Spremljanje zdravstvenega stanja čebel in zdravljenje čebel sta po Zakonu o veterinarstvu (ZVet, Ur. list RS, št. 33/01) opredeljena kot javna veterinarska dejavnost, ki jo opravljamo doktorji veterinarske medicine na Nacionalnem veterinarskem inštitutu (NVI) pri Veterinarski fakulteti (VF) v Ljubljani, in to v okviru Laboratorija za zdravstveno varstvo čebel.

Druge dejavnosti, ki jih določa ta zakon in ki jih izvajamo v veterinarski službi, so še:

1. klinično in laboratorijsko ugotavljanje bolezni čebel;
2. priprava programov za preprečevanje in zatiranje bolezni čebel;
3. priprava strokovnih podlag za načrtovanje in sprejemanje ukrepov v zdravstvenem varstvu čebel;
4. sodelovanje pri uvajanju novih diagnostičnih metod na terenu za ugotavljanje bolezni čebel;

5. spremljanje zdravstvenega varstva in izvajanje preventive v vzrejališčih in plemeniščih matic;

6. spremljanje zdravstvenega varstva čebeljih družin v prometu;

7. izvajanje odredbe in karantene;

8. organiziranje in vodenje izobraževanja imetnikov čebel;

9. vodenje seznama čebelarjev in čebeljih družin.

Leta 2003 je bilo v registru čebelarstev NVI – enota lje registriranih 1.117 čebelarstev s 13.491 čebeljimi družinami. Večina čebelarjev je vključenih v čebelarstva društva; teh je bilo lani v celjski regiji 40. Žal natančnega števila čebelarjev ne poznamo, saj nekateri med njimi še vedno niso registrirani, čeprav je registracija čebelarstva obvezna (8. čl. ZVet).

V minulem letu je NVI – enota Celje na področju zdrav-

tvenega varstva čebel skupaj opravila 366 veterinarskih pregledov in preiskav čebelarstev, pri tem pa je bilo diagnostično preiskanih skupaj 6.341 čebeljih družin. Imetnikom čebel je bilo izdanih 366 zapisnikov in 61 pisnih strokovnih navodil.

V okviru sistematike je bilo leta 2003 odvzetih 96 vzorcev medu, po večini v čebelarstvih na območjih karantene, in 82 vzorcev čebel mrtvic, zvečinoma v čebelarstvih na obmejnem pasu s Hrvaško (Rogatec, Rogaška Slatina, Podčetrtek, Šmarje, Radeče idr.), za laboratorijske preiskave o navzočnosti spor P. larvæ v medu oz. okuženosti čebel z *Nosema apis* in *Acarapis woodi*. Na nose mavost je bilo laboratorijsko preiskanih 82 vzorcev čebel mrtvic, od tega je bilo 72 vzorcev pozitivnih. Izvidi so pokazali srednjo, ponekod pa tudi visoko stopnjo okuženosti, vendar po anamnezi oz. kliničnih pregledih čebelarstev v nobenem primeru ni šlo za resno obolevanje čebel za nose mazo. Razlog za takšne izvide je bila tudi dolgotrajna in mrzla zima. Vseh 76 vzorcev čebel mrtvic, preiskanih na pršičavost, je bilo negativnih. Analiza medu še ni opravljena.

Na podlagi pozivov čebelarjev je bilo opravljenih 34 obiskov in pregledov čebelarstev; izmed teh je bilo zaradi prodaje oz. prevoza čebel na pašo po opravljenih kliničnih pregledih in laboratorijskih preiskavah izdanih za čebelje družine 16 zdravstvenih spričeval. Preostali čebelarji (18) so poklicali zaradi suma kužne bolezni, ta pa je bila v enajstih primerih tudi potrjena.

Po odločbi veterinarske inšpekcije je bilo opravljenih 181 pregledov čebelarstev oz. 2.267 čebeljih družin.

Na območju celjske regije je bilo opravljenih skupaj 219 kliničnih pregledov čebelarstev. Pri tem je bilo na hudo gnilobo čebelje zalege, pohlveno gnilobo čebelje zalege, pršičavost, nose mavost, varozo in okamenelo zalego klinično pregledanih 3.179 čebeljih družin.

Po opravljenem veterinarskem pregledu čebelarstva je 27,8 % čebelarjev dobilo tudi pisno strokovno navodilo za zatiranje bolezni in izboljšanje higienskih razmer v čebelarstvu za preprečevanje širjenja bolezni.

Huda gniloba čebelje zalege je bila ugotovljena pri 50 opravljenih pregledih oz. pri 22,83 % vseh opravljenih kliničnih pregledih čebelarstev. Po klinično potrjenem sumu na omenjeno kužno bolezen je bilo opravljenih 53 vzorčenj čebelarstev, pri tem pa je bila v laboratoriju NVI – enota Celje pri 50 odvzetih vzorcih (brisi sumljivih satnih celic) ugotovljena bakterija *Paenibacillus larvæ*.

Po odločbi veterinarske inšpekcije je bilo na hudo gnilobo čebelje zalege v kužnih krogih na območju osmih občin in 23 krajev pregledanih 155 čebelarstev z 2.015 čebeljimi družinami, skupaj pa je bilo opravljenih 197 pregledov čebelarstev oz. 2.464 čebeljih družin.

Okuženih je bilo 37 dvorišč oz. 23,87 % vseh čebelarstev v kužnih krogih oz. 3,31 % vseh registriranih čebelarstev v celjski regiji.

Na okuženih dvoriščih je bilo 559 čebeljih družin ali 27,74 % vseh čebeljih družin v kužnih krogih oz. 4,14 % vseh registriranih čebeljih družin v regiji.

Zaradi hude gnilobe čebelje zalege je leta 2003 v celjski regiji odmrlo in bilo uničenih 189 čebeljih družin oz. 33,81 % vseh čebeljih družin na okuženih dvoriščih ali 9,38 % vseh registriranih in pregledanih čebeljih družin v kužnih krogih oz. 1,4 % vseh registriranih čebeljih družin v celjski regiji.

Veterinarska inšpekcija je izdala odločbe vsem čebelarjem, ki so po sanaciji bolezni vložili tudi zahteve za odškodnino.

V najizrazitejši bolezenski obliki se je huda gniloba čebelje zalege pojavila v občini Šentjur, kjer je bilo v kužnem krogu pri 75 registriranih čebelarstvih s 767 čebeljimi družinami pozitivnih 23 dvorišč (30,66 %). Na okuženih dvoriščih s 317 čebeljimi družinami, to je 41,33 % vseh čebeljih družin iz kužnega kroga, je bilo neškodljivo uničenih 111 čebeljih družin (35,01 %). Bolezen je zajela širše območje in se je pojavljala kar v 12 krajih občine.

Visoka stopnja okuženosti je bila lani jeseni ugotovljena tudi v občini Radeče; na treh okuženih dvoriščih s 64 čebeljimi družinami je odmrlo ali je bilo uničenih 33 čebeljih družin (51,56 %). Vendar pa na tem območju za zdaj še ni mogoče postaviti končne ocene stopnje okuženosti čebel s povzročiteljem hude gnilobe čebelje zalege, ker ob koncu minulega leta kužni krog še ni bil v celoti pregledan.

V petih občinah (Slovenske Konjice, Velenje, Šoštanj, Štore in Laško), v katerih je bila leta 2003 huda gniloba čebelje zalege potrjena na skupaj desetih dvoriščih, so bili po odločbi veterinarske inšpekcije opravljeni kontrolni klinični pregledi okuženih čebelarstev in vseh čebelarstev v kužnih krogih. Bolezen je bila sanirana, zato so bile v vseh petih občinah tudi odpravljene karantene.

Karantena oz. zapora čebelarstev pa ostaja vse do negativnih izvidov kliničnih pregledov vseh čebelarstev v krogu s polmerom 3 km od žarišča okužbe oz. v preletni razdalji čebel v treh občinah:

1. občina Mozirje z enim odprtim žariščem v kraju Lepa Njiva;
2. občina Radeče s tremi odprtimi žarišči v krajih Jagljenica in Zagrad;
3. občina Šentjur s štirimi odprtimi žarišči v krajih Šentjur in Grušče.

Na terenu je bilo ugotovljeno odmiranje čebeljih družin tudi zaradi posledic napadenosti z varoo. Tako smo med drugimi kliničnimi pregledi opazili, da je zaradi varoze odmrlo 46 čebeljih družin. Vendar pa čebelarji, razen redkih izjem, niso poročali o večjem padcu čebeljih družin. Odgovori čebelarstev (25) na vprašanja o izgubi čebeljih družin in vzrokih izgube potrjujejo domnevo, da je bila prejšnjo zimo izguba čebel zaradi varoze v celjski regiji približno 10 %.

Na območjih, na katerih je odmrlo večje število čebeljih družin, ni bilo zadostnega sodelovanja z veterinarsko službo. Poleg tega čebelje družine na omenjenih območjih v zadnjih dveh letih tudi niso bile strokovno klinično pregledane, zato pravi vzrok njihovega odmrtja ni znan. Čebelarji vse pre malo prosijo za strokovno veterinarsko pomoč, saj je bilo v celotni regiji v vsem letu 2003 samo 18 pozivov čebelarjev zaradi bolezni ali suma zastrupitve čebel. Skrb zbuja joče je predvsem dejstvo, da je večina pozivov nepoznih.

K izboljšanju zdravstvenega stanja čebel veliko prispeva tudi izobraževanje čebelarjev na tem področju. Tako je NVI – enota Celje lani za čebelarje izvedla 26 brezplačnih predavanj o zdravstvenem varstvu čebel. Poskrbela je tudi za pisna navodila o najpomembnejših ukrepih za izboljšanje zdravja čebel in jih razdelila med čebelarje, ki so se sicer predavanj udeležili v kar precejšnjem številu.

Najpomembnejši cilji delovanja veterinarske službe Nacionalnega veterinarskega inštituta na področju zdravstvenega varstva čebel so:

1. zmanjšati obolenje in odmiranje čebel zaradi hude gnilobe čebelje zalege;
  2. ugotoviti dejansko stopnjo napadenosti čebeljih družin z varoo in jo s sistematičnimi posegi, ki bodo prijazni do človeka, čebel in okolja, zmanjšati na minimum;
  3. zmanjšati stopnjo okuženosti čebel z Nosemo apis;
  4. zavarovati zdravje čebel pred drugimi kužnimi in nekužnimi boleznimi ter zastrupitvami;
  5. zagotoviti zdravstveno neoporečno pitno vodo in hrano za čebele;
  6. pridobiti zdravstveno neoporečen med in druge čebelje proizvode;
  7. zagotoviti ukrepe za varstvo ljudi pred zoonozami;
  8. zavarovati čebele pred mučenjem;
  9. doseči, da bodo čebelarji dosegli ustrezno raven poznavanja bolezni čebel in veterinarskih ukrepov, saj bo le na ta način ustrezno zavarovano tudi zdravje človeka, čebel in drugih živali ter izboljšano življenjsko okolje.
- To so hkrati tudi cilji vseh čebelarjev, zato jih bo mogoče še naprej uresničevati le s skupnim izvajanjem ukrepov veterinarske službe.

POVZETKI REFERATOV S KONGRESA APIMONDIA 2003

VPLIV PRŠICE VARROA DESTRUCTOR NA VEDE- NJE PRIZADETIH ČEBEL MED LETENJEM

Ključne besede: **varoza, odpornost, vedenje med letenjem** (Zbornik Apimondia 2003, članek št. 212)

Avtorja: **Jasna Kralj, Stefan Fuchs**, e-pošta avtorja: jkralj@lycos.com

V letih 2001 in 2002 smo raziskovali vpliv pršice Varroa destructor na vedenje čebel med letenjem. Z dvojno videokamero, pritrjeno na žrelo panja, smo spremljali posamezne označene čebele delavke, da bi na ta način določili stopnjo prizadetosti ter čas izleta in vračanja enako starih delavk. V obeh poskusnih letih so napadene čebele preživele dvakrat toliko časa zunaj družine kot čebele, ki jih pršica ni prizadela. Ko smo posamezne označene čebele delavke na enaki razdalji izločili iz družine, so prizadete čebele delavke potrebovale trikrat toliko časa, da so se spet vrnile, kot neprizadete delavke. Pri orientacijskem testu so prizadete čebele dvakrat pogosteje priletele do makete žrela kot čebele, ki niso bile prizadete. Opazovanje prizadetih pašnih čebel in določitev izgub med njimi

(pri tem smo si pomagali s števcem čebel) sta med sezono pokazala značilno soodvisnost med stopnjo prizadetosti in izgubami pašnih čebel. Izidi so dokazali, da lahko foretične pršice vplivajo na vedenje prizadetih čebel. Podaljšane lete lahko pojasnimo z zmanjšano sposobnostjo orientacije prizadetih čebel, to pa povzroči večje izgube med napadenimi čebelami in prispeva k zmanjšani odpornosti čebeljih družin pred napadi varoo.

SORTNI MED: STANDARDI ZA KAKOVOST

Ključne besede: **sortni med, Evropa, kemijski parametri** (Zbornik Apimondia 2003, članek št. 231)

Avtorja: **Livia Persano Oddo, Roberto Piro**, e-pošta: livia.persano@apicoltura.org

Mednarodni standardi za kakovost medu (Codex Alimentarius in Navodila Evropske unije) dovoljujejo specifično poimenovanje različni vrst medu, ki izvirajo iz botaničnih ali rastlinskih virov, nimajo pa značilnosti različnih vrst medu. Posledično torej ni nobenega jamstva za dejansko kontrolo označevanja in varstvo porabnika.

Leta 1998 je IHC ustanovil delovno skupino, katere nalogi sta bili zbiranje in obdelava analitičnih podatkov o najpomembnejših evropskih vrstah sortnega medu. Izbranih je bilo 16 skupin sortnega medu, za katere so člani delovne skupine IHC v laboratorijih, v katerih so bili opravljeni preizkusi avtentičnih vrst medu, zbrali dostopne fizikalno-kemične, organoleptične in melisopalinološke analitične podatke. Skupaj so tako izbrali več kot 5000 vrst medu iz 20 evropskih držav in oblikovali obsežno banko podatkov

(več kot 60.000 podatkov). Za vsako izmed 16 pregledanih skupin sortnega medu so sestavili kartoteko, ki vsebuje vse organoleptične in fizikalno-kemične lastnosti. Za vsako lastnost so navedene povprečne vrednosti, standardna odstopanja in meja zaupanja (95 %).

Koordinirana dejavnost IHC je omogočila popoln pregled nad najpomembnejšimi vrstami sortnega medu v Evropi. Ker se podatki iz različnih laboratorijev v precejšnji meri ujemajo, je opisana kartoteka zelo koristna referenca za nadzor nad botaničnim označevanjem.

Iz tuje literature

HELMUT PRENZYNA,
z njegovim dovoljenjem prevedel
NORBERT JEDLOVČNIK

ČEBELAM BOMO MORALI PREPOVEDATI LETATI NA GENSKO SPREMENJENE POSEVKE

Nevarnost okužbe osmukanca s cvetnim prahom gensko spremenjenih posevkov

V kratkem bodo cvetovi oljne repice na poljih žareli v živo rumeni barvi. Pozneje se bodo čebele »veselile« gensko spremenjenega cvetnega prahu na koruznih poljih. Proizvajalci gensko spremenjenih rastlin v oglasnih sporočilih obljublajo rešitve, ki bodo naše življenje izboljšale že danes, jutri pa tudi naš svet. To je in ostaja večpomenska izjava, če razmišljamo o posledicah prenosa genov oz. genskega inženiringa. Zagovorniki genske tehnologije skušajo prenos genov čim bolj banalizirati. To početje bi moralo skrbeti tudi nas čebelarje.

DEJSTVA:

– Nemški raziskovalci so dokazali, da se snovi gensko manipulirane oljne repice prenašajo na bakterije in plesni teh bakterij, plesni pa po paši najdemo v črevesju čebel. V njem so našli mikroorganizme, ki so imeli v svoji dedni zasnovi vgrajene gene manipulirane oljne repice. Prof. Hans Heinrich KAATZ s čebelarskega inštituta Univerze v Jeni je potrdil to, kar so objavili tudi v oddaji ZDF Planet Zemlja. »Odkrili smo, da so bili pri večjem številu čebel navzoči gensko spremenjeni mikroorganizmi.«

– Pri oljni repici je nevarnost še posebej velika, ker rezistenčni gen prehaja tudi na druge rastline. Ugotovili so, da so bili na Spodnjem Saškem ti geni preneseni v konvencionalno oljno repico.

– Če rastlini z gensko tehnologijo povečamo odpor-

nost proti antibiotikom in če to rastlino sejemo na velikih površinah, se povečuje verjetnost prenosa odpornosti proti antibiotikom na človeške in živalske celice. Glede na to z doslej znanimi antibiotiki ne bi več mogli učinkovito zatirati nevarnih povzročiteljev različnih bolezni (inštitut OKO, Freiburg).

– Novartisova koruza vsebuje rezistenčni gen proti antibiotiku ampicilin, ki ga pogosto uporabljamo v humani medicini, pa tudi proti drugim tipom penicilinov. Zdravniki jih predpisujejo pri pljučnici, vnetju možganske skorje, angini, davici itd. Če umetno vneseni geni iz koruznih celic preidejo skozi steno črevesja v celice povzročitelja bolezni, ampicilin in drugi tipi antibiotikov niso več učinkoviti (študija inštituta OKO, Freiburg). Genska tehnologija ne vpliva negativno samo na človekovo zdravje, ampak tudi na zdravje živali in na naravo.

Po veljavnih nemških predpisih je ČEBELAR ODGOVOREN (podčrtal prev.), da njegove čebele ne bodo obiskovale gensko spremenjenih rastlin. Po t. i. odredbi »Non Food« Evropske unije, uveljavljeni leta 2003, v medu ne sme biti gensko spremenjenega cvetnega prahu. Če bi v medu našli takšen cvetni prah, je med oporečen, zato ne sme v prodajo in ga je treba uničiti. Stroške uničenja mora poravnati čebelar sam (ti stroški so 1,20 evra za kg takšnega medu).

In kaj glede na vse to sporočiti kupcem? Menda ja ne, da ste čebelam prepovedali letati prek cvetočih polj, zasajenih z gensko spremenjenimi rastlinami.

GLEN L. STANLEY, ZDA

Prevod: MIHA KUNSTELJ

ŠTEVILNE PROBLEME PRI ČEBELARJENJU POVZROČIJO ČEBELARJI SAMI

Problemi, s katerimi se zdaj spopadajo čebelarji, so zelo podobni problemom, s katerimi so se spopadali čebelarji zahodne poloble (Severne in Južne Amerike) v zgodnjem 17. stoletju. Ob upoštevanju okolja, ki so mu čebele izpostavljene, je pravi čudež, da so sploh preživele. Vendar, kakor se je človek selil proti zahodu, tako so se z njim selile tudi čebele.

Zelo veliko spremembo je povzročilo odkritje Rev. L. L. Langstrotha leta 1853, da potrebujejo divje čebele dovolj velik prostor za graditev satja, to pa je povzročilo nastanek premičnega satja. V letih, ki so sledila, se je pojavilo veliko vrst panjev s premičnim satjem, ki so se razlikovali tako po obliki kot po velikosti. Cilj vseh pa je bil najti takšne mere panja, da bi bile želje in potrebe čebel kar najboljše zadovoljene. V ZDA so tako začeli uporabljati dve vrsti panjev, in sicer osem- in desetsatne nakladne panje. V zadnjih letih čebelarji (v ZDA) zaradi izdelovalcev opreme uporabljajo skoraj izključno desetsatne naklade. Mere standardne desetsatne plodiščne naklade so 412,75 mm x 508 mm x 242,88 mm. Te mere ob uporabi dveh plodiščnih naklad zagotavljajo ustrezen prostor tako med desetimi sati kot tudi nad sati in pod njimi.

Panj s premičnim satjem se je izkazal za primernega pri ugotavljanju aktivnosti in stanja družine, pri ocenjevanju matice in ocenjevanju zdravja zalege. Tak panj čebelarju omogoča, da ga zaradi dobrega vpogleda uredi tako, kot je za družino najbolje.

Gotovo se strinjate, da je pri čebelarjenju veliko težakega dela, če želite biti uspešni. Res pa je, da si številni čebelarji to delo še otežijo, ker družine oskrbujejo tako, kot pač jih, s tem pa jim pravzaprav nič ne koristijo.

Od začetka februarja do začetka glavne paše čebelarji upajo, da bodo ob toplejših zimskih dnevih lahko krmili družine. Dodatno zimsko krmiljenje čebel je po eni strani drago, po drugi pa, če le malo načrtujemo vnaprej, povsem nepotrebno. Nadomestno krmiljenje čebel s sladkorom raztopino oziroma z izomeriziranim koruznim sirupom bi morali uporabiti res zelo redkokdaj, skratka v izjemnih primerih. Eden takšnih primerov je začetek graditve satja. Doslej še niso izdelali pitalnika, ki družin v odločilnem času negovanja zalege ne bi izpostavil mrazu. Ker zdaj seveda ne moremo govoriti o zazimovanju čebel, bomo pozornost namenili vprašanju, kako urejenost družin spomladi, poleti in jeseni določa, kaj lahko pričakujemo od paše.

Obstaja več razlogov, zakaj verjamem, da je nadomestno krmiljenje slabša možnost. Eden je ta, da je kilogramu medu enakovrednih več kilogramov sladkorja. Po krmiljenju sladkornega sirupa morajo čebele ta sladkor spremeniti v invertni sladkor, to pa jim vzame precej časa in energije. Pred leti so tudi odkrili, da so čebele, ki so bile krm-

ljene z medom, živele deset dni dlje kot tiste, ki so bile krmiljene z medenimi nadomestki. Samo predstavljajte si deset odstotkov več čebel med pašo ...

Da se izognemo spomladanskemu krmiljenju, moramo že jeseni spremeniti svojo dozrajšnja prakso. V osrednjem delu ameriške zvezne države Iowa, to je na 42 stopinjah severne širine, kjer živim, so zime hude. Leta nazaj, v poznih tridesetih in zgodnjih štiridesetih letih prejšnjega stoletja, so vsako zimo izgubili po 25 odstotkov čebeljih družin, za čebelarje pa to niti ni bilo veliko. Pred približno 50 leti pa smo se odločili, da je treba izboljšati prezimovanje čebel. Zato sem izdelal tabelo za tehtanje čebel pred zazimitev. Po nekaj letih smo se za naš okoliš odločili, da mora vsaka družina tehtati od 52–54,4 kg (vključno s podnico, dvema plodiščnima nakladam in notranjim pokrovom) in da mora vsaka družina imeti zalogo hrane do aprila, ko začnemo spet delati z našimi čebelami.

Če bi čebelarili v Minnesoti, bi morala biti teža družine od 59–61 kg, v Kansas Cityju pa bi zadostovalo 45 kg. Če kdo vpraša: »Kaj je najboljša hrana za čebele?« upam, da mu boste odgovorili, da je to samo med. Treba je le nekaj let tehtati panje in sami boste določili, kolikšna mora biti teža panja, da ima družina dovolj hrane do pomladi.

Poleg teže polnega panja je še nekaj drugih stvari, ki so pomembne pri zazimitvi. Čebelam dajmo vhod na sredini in jih toplotno zavarujemo s črno klobučevino. Bodite prepričani, da so imele čebele dovolj pozne zalege in dovolj mladih čebel, ki bodo preživele zimske mesece. Ne pozabite zatirati pršice pozno poleti, to je po odstranitvi mediščnih naklad, vendar prej, preden matica ustavi zaleganje. Mlade čebele brez varoe so namreč ključ za uspešno prezimitev družin.

Dve zimi zapored sem za prijatelja deset družin zazimil 100-odstotno uspešno. Če imate le nekaj družin, jih je jeseni treba dodatno krmiti, če je družina po drugih parametrih uvrščena med tiste, ki jih bomo prezimili. Če imate deset družin ali več, ni verjetno, da bo vseh deset družin primernih za zazimitev. V tem primeru najlažjim družinam odvzemite med, čebele iz teh družin pa dodajte drugim družinam do predpisane teže. Tiste družine, ki niso dovolj močne za zazimitev, je treba razseliti ali združiti.

S časom smo naše zimske izgube družin zmanjšali na 2 do 3 odstotke (čebelarimo z 200–300 družinami). Ta način preizkusite tudi sami in ne razmišljajte več o nujnosti spomladanskega krmiljenja.

Prepričan sem, da menjava plodiščnih naklad v obdobju, ko so dnevi še hladni, noči pa mrzle, le zavre razvoj zalege, saj se vsa toplota dvigne v zgornjo nakladdo. Dokler se ne začne paša, pustimo le zmanjšan spodnji vhod. Čebele se bodo že razvile, ko se bodo odločile, da je čas za to.

S posebno folijo zaščiten LR-panja.

Foto: Peter Boerst, Cornell University, NY

Zadnja sprememba v družini pred »spanjem« (potem, ko smo s tehtanjem ugotovili, da ima družina dovolj hrane do prve spomladanske paše) je, da dva ali tri sate zalege (če je še na voljo) premaknemo v sredino zgornje plodiščne naklade (medene sate iz zgornje naklade pa premestimo v spodnjo naklado). Čebele bodo okoli teh satov v zgornji nakladi, kjer je topleje, oblikovale gručo. Kot sem ugotovil pri preučevanju prezimljanja čebel, je pri nas v Iowi v začetku (hladnega) februarja v zgornji nakladi le majhna količina zalege.

SPOMLADANSKO UREJANJE ČEBELJIH DRUŽIN

Spomladansko urejanje čebeljih družin je odvisno od tega, kako so bile družine urejene jeseni, saj temeljito jesensko urejanje družin v marsičem poenostavi delo spomladi.

Ker je g. Ray James iz Georgie v svojem sestavku »Čebelarjenje na Jugu«, objavljenem v American Bee Journal, tako dobro opisal način, ki ga sam zagovarjam že zadnjih 50 let, naj ga predstavim nekoliko podrobneje. Poudariti želim predvsem tisto, kar je pomembno pri narejanju novih družin iz starševskih družin.

Najprej vzamemo zalego in čebele iz najmanj dveh družin. Ko nastanejo štirje sati zalege, jih postavimo v sredino desetsatne plodiščne naklade in jim dodamo še nekaj čebel iz družin, iz katerih je vzeta zalega. Na vsako stran stene damo medeni sat, med sate z zalego in medena sata pa prazne sate. Zalege nikoli ne razdvajamo. Tako se bo družina dobro razvila.

Panj naj ostane zaprt, kot to predlaga g. Ray. Novo družino preselimo na drugo lokacijo in ji dodamo matico v matičnici, z mrežico obrnjeno navzdol. Odstranimo pokrovček, ki vodi do pogače. Kot predlaga g. Ray, damo matičnico na sate z zalego. Ne glede na gostoto pogače, jo vedno prebodem z majhnim rezilno noža. Najbolje je, da ostane spodnji vhod zmanjšan na 9,5 mm x 51 mm. Po nekaj dneh družino pregledamo, in če matica zalega, zapremo panj in družine ne vznemirjamo približno tri tedne. Ko jih znova pregledamo, bi morala biti naklada pol-

na čebel in zdaj je čas, da dodamo zgornjo plodiščno naklado. Notranji pokrov lahko obrnemo z okvirjem navzdol, da napravimo prostor za matično kletko.

Po oblikovanju nove družine naj v stari družini ostanejo trije sati zalege – v tej družini seveda ostane več čebel, kot smo jih odvzeli. Pri tej metodi je verjetnost sprejema matice 99-odstotna. Pri mešanju čebel je videti, kot da se čebele zaradi zmedenosti ne začnejo spopadati med seboj.

Če želimo postopek poenostaviti, odvzemimo ob obisku čebelnjaka le podnice, notranje in zunanje pokrove ter morda še nekaj praznih naklad in medenih satov. Po odstranitvi čebel in zalege iz »starševskih« družin čebele pustimo le v eni plodiščni nakladi. Če vse poteka normalno, se družine okrepijo za 25 % in vse družine bodo imele tako rekoč enak donos medu (razlika bo morda kilogram ali dva). Začetnik tega načina oblikovanja narejencev je bil neki čebelar iz Georgie, to pa dokazuje, da je ravnanje s čebelami po vsej državi bolj ali manj enako.

Ta sistem, ki ga z bratom imenujemo »izenačevanje zalege«, sicer v celoti ne preprečuje rojenja, gotovo pa v družinah preprečuje pojav rojilnega razpoloženja ob vrhuncu razvoja na začetku paše. Kot mi je nekoč povedal dr. G. H. Gale (genetik za čebele, ki je razvil t. i. matice »starline« in čebele za »Dadant Bee Supply Co.«), so družine, ne glede na zemljepisno lego stojišča, rojenju najbolj izpostavljene maja in junija. Zato moramo v teh mesecih vsak teden obiskati stojišče in odstraniti nastavljene matičnike. Za številne je to delo zamudno in odvečno, v resnici pa ga lahko pri vsaki družini opravimo v dveh ali treh minutah.

Če je satje in drugo v dobrem stanju, družino samo rahlo pokadimo. Nato celo spodnjo plodiščno naklado obrnemo na hrbet, postavimo podnico spet na nosilce panjev, pokadimo čebele ob spodnjih letvicah satov, prelistamo sate od spodaj, in če so v družini matičniki, jih bomo tudi videli. Enako storimo z zgornjo naklado, po končanem postopku pa plodiščni nakladi vrnemo v prvotni položaj. Na ta način lahko domala povsem preprečimo rojenje.

Nekdaj sem uporabljal pripravo za tehtanje panjev, ki sem jo izdelal iz podstavka za avtomobilsko dvigalo. Uporabil sem dva kosa lesa, velikosti 50 mm x 50 mm, dolga 610 mm in 810 mm. Na vrhu sem naredil ročico, v krajši del ročice pa izvrtal luknjico – tja sem obesil vzmetno tehtnico s kavljem na spodnji strani. Tehtamo vsako stran panja posebej, in če težo seštejemo, dobimo precej natančno (do 1 kg) težo panja.

NASVET ZA PREPREČITEV ROPANJA

Medeno in zaleženo satje sta med narejanjem novih družin precej izpostavljena, to pa pogosto povzroča ropanje. Za preprečitev ali ustavitev ropanja preprosto z vseh družin odstranimo notranje in zunanje pokrove. Družine naj bodo odprte toliko časa, da narejence pripravimo za prevoz na novo lokacijo. Nato družine z vrha pokadimo in znova namestimo pokrove.

(Nadaljevanje in konec iz prejšnje številke)

PRAVILNIK

o pogojih za odobritev vzrejališč čebeljih matic, testnih postaj in priznanje drugih organizacij v čebelarstvu ter o pogojih glede reje in prometa s čebeljim plemenskim materialom

13. člen

(Vloga za odobritev vzrejališča čebeljih matic)

(1) Za odobritev vzrejališča čebeljih matic je treba na ministrstvo vložiti vlogo, ki vsebuje naslednje podatke:

- naslov vzrejališča čebeljih matic;
- ime in priimek vzrejevalca;
- navedbo registrske oznake čebelnjakov, namenjenih vzreji matic;
- pisno izjavo organizacije v živinoreji iz 86 ali 98. člena zakona, da so na vzrejališču čebeljih matic izključno matice autohtone kranjske čebele;
- skico tlorisa objekta ali več objektov, katerih se bodo vzrejale in prašile čebelarje matice;
- predvideno število vzrejenih matic z navedbo tipa: rodovniške ali gospodarske matice;
- opis načina zagotavljanja veterinarskih ukrepov in preventivnega zdravstvenega varstva čebel v vzrejališču čebeljih matic;
- kopijo veljavne pogodbe, ki ureja dobavo predpisanih obrazcev in poročanje o vzrejenih maticah, sklenjene z organizacijo v živinoreji iz 86. člena zakona najmanj za obdobje odobritve vzrejališča čebeljih matic;
- dokazilo o usposobljenosti iz osme alineje prvega odstavka 8. člena tega pravilnika;
- strokovno mnenje organizacije v živinoreji iz 86. ali 98. člena zakona o izpolnjevanju pogojev in iz 8. člena tega pravilnika ter o ustreznosti objektov in prostorov v skladu z 9. členom tega pravilnika, ki ne sme biti starejše od šestih mesecev.

(2) Ne glede na določbe devete alineje prejšnjega odstavka dokazila o usposobljenosti niso dolžni predložiti vzrejevalci, ki so v skladu s predpisi, vzrejali matice na odobrenem vzrejališču matic najmanj 10 let pred oddajo vloge za odobritev, kar pisno potrdi organizacija v živinoreji iz 86. ali 98. člena zakona ob izdaji strokovnega mnenja iz desete alineje prejšnjega odstavka.

14. člen

(Vpis vzrejališča čebeljih matic v register)

Pri vpisu vzrejališča čebeljih matic v register se navedejo zlasti naslednji podatki:

- ime in priimek nosilca vzrejališča čebeljih matic;
- naslov vzrejališča čebeljih matic;
- registrska oznaka čebelnjakov, vključenih v vzrejo matic;
- tip matic, za katerega je vzrejališče odobreno;
- obdobje odobritve vzrejališča;
- številka in datum odločbe o odobritvi vzrejališča čebeljih matic.

III. DRUGE PRIZNANE ORGANIZACIJE NA PODROČJU ČEBELARSTVA

15. člen

(Pravno-organizacijska oblika)

(1) Druga organizacija v čebelarstvu izkaže pravno-organizacijsko obliko, ki ji omogoča nastopanje v pravnem prometu:

- z izpiskom iz sodnega registra, če je gospodarska družba, samostojni podjetnik posameznik, zadruga ali pravna oseba javnega prava;
- z zakonom oziroma aktom o ustanovitvi pravne osebe javnega prava, kadar zakon ne določa, da se vpiše v sodni register;
- z izpiskom iz uradnega registra ali evidence, v katero je vpisana, če je pravna oseba zasebnega prava;
- z izpiskom iz vpisnika samostojnih podjetnikov posameznikov pri Davčni upravi Republike Slovenije, če je samostojni podjetnik posameznik.

(2) Z izpiskom, z zakonom oziroma aktom o ustanovitvi iz prejšnjega odstavka druga organizacija v čebelarstvu hkrati izkaže tudi, da lahko opravlja dejavnosti iz prvega odstavka 98. člena zakona.

16. člen

(Naloge druge priznane organizacije v čebelarstvu)

Druga priznana organizacija v čebelarstvu v skladu z 98. členom zakona izvaja posamezne naloge potrjenega rejskega programa na celotnem območju Republike Slovenije. Te naloge so zlasti:

- izvajanje odbire čebel oziroma izdajanje strokovnega mnenja o izboru matičarjev in trotarjev v tekočem letu na vzrejališčih čebeljih matic;
- izvajanje molekularnih genetskih testov čebel;
- izvajanje analiz morfoloških lastnosti čebel;
- meritve proizvodnih lastnosti;
- vodenje preizkusov v pogojih reje;
- laboratorijski preizkusi;
- vodenje podatkovnih zbirk;
- spremljanje proizvodnosti čebeljih družin;
- vrednotenje genetskih vrednosti;
- obdelava podatkov in interpretacija rezultatov;
- razvoj in vzdrževanje enotnega informacijskega sistema v čebelarstvu;
- razvoj preizkusov in metod za izvajanje rejskega programa;
- izdajanje predpisanih zootehniških dokumentov;
- organizacija in vodenje izdelave pašnega katastra;
- vodenje dela opazovalno napovedovalne službe medenja;
- koordinacija dela pri pripravi pašnih redov v čebelarstvu;
- izvajanje drugih nalog za potrebe rejskega programa, ki izhajajo iz zakona, na celotnem območju Republike Slovenije.

17. člen

(Pogoji za priznanje druge priznane organizacije)

(1) Druga priznana organizacija iz prejšnjega člena mora za priznanje v skladu z 98. členom zakona glede na naloge, za katere organizacija poda vlogo za priznanje, imeti zlasti:

- ustrezen prostor oziroma potrebne laboratorije z ustrežno merilno opremo;
- strojno in programsko opremo za napovedovanje genetske vrednosti;
- strojno in programsko opremo za vodenje informacijskih sistemov v čebelarstvu;
- ustrežno opremo za izvajanje drugih posameznih nalog;
- opremo, ki omogoča primerno hitro in zanesljivo komunikacijo z organizacijami v živinoreji, ki izvajajo rejske programe oziroma vodijo zbirke podatkov;
- ustrežno usposobljen kader v skladu s 101. členom zakona za izvajanje posameznih nalog iz prejšnjega člena.

(2) Strokovni vodja druge priznane organizacije iz prejšnjega člena oziroma odgovorna oseba mora izpolnjevati pogoje iz 101. člena zakona in mora imeti:

- univerzitetno izobrazbo s področja kmetijstva – smer zootehnika ali druge ustrezne smeri, ali z drugega ustreznega področja (npr. biologija, veterina);
- dokazila o opravljenem dodatnem izobraževanju s področja priznanja in najmanj deset let delovnih izkušenj s področja priznanja;
- znanje najmanj enega tujega jezika;
- objavljena strokovna ali znanstvena dela s področja priznanja;
- organizacijske sposobnosti pri raziskovalnem in rutinskem delu;
- najmanj eno strokovno priporočilo.

(3) Vloga za priznanje organizacije iz prejšnjega člena mora poleg dokazil o izpolnjevanju pogojev iz prvega odstavka tega člena vsebovati še:

- ime, sedež in pravno organizacijsko obliko organizacije;
- popis prostorov;
- ime in priimek strokovnega vodje organizacije oziroma odgovorne osebe z dokazili o izpolnjevanju pogojev iz prejšnjega odstavka;
- opis področja delovanja s seznamom nalog, za katere organizacija v vlogi prosi za priznanje;
- krajši opis nalog iz prejšnje alineje;

- opis delovnih mest z zahtevano izobrazbo;
- poimenski seznam vseh zaposlenih s področja priznanja s specifikacijo strokovne izobrazbe in tehničnega znanja, izpopolnjevanja in izkušenj s področja priznanja ter dokazili o izpolnjevanju pogojev iz 101. člena zakona;
- dokazilo o zaposlitvi oseb iz prejšnje alineje.

18. člen

(Vpis druge priznane organizacije v evidence)

Za druge priznane organizacije iz 16. člena tega pravilnika se pri vpisu v evidence drugih priznanih organizacij pri ministru vpišejo najmanj naslednji podatki:

- ime in sedež organizacije;
- številka in datum odločbe o priznanju druge organizacije;
- področje in območje delovanja;
- obdobje veljavnosti priznanja.

19. člen

(Nadzor)

Kmetijska inšpekcija izvaja nadzor nad delovanjem testnih postaj in odobrenih vzrejališč matic in drugih priznanih organizacij najmanj dvakrat v obdobju petih let.

IV. REJA IN PROMET S ČEBELJIM PLEMENSKIM MATERIALOM

20. člen

(Promet)

(1) V Republiki Sloveniji so lahko v reji in prometu le matice kranjske čebele, vzrejene in oprrašene na območju Republike Slovenije.

(2) Če so se med začasnim prevozom čebel na pašo zunaj območja Republike Slovenije matice oprășile s troti kranjske čebele, je čebele dovoljeno pripeljati nazaj na območje Republike Slovenije pod pogojem, da so po vrnitvi nameščene več kot 6 km stran od priznanih vzrejališč čebeljih matic.

(3) Če so se med začasnim prevozom čebel na pašo zunaj območja Republike Slovenije matice oprășile s troti, ki ne izvirajo iz kranjske čebele, čebel ni dovoljeno pripeljati nazaj na območje Republike Slovenije brez pisnega soglasja strokovnega vodje priznane rejske organizacije, vendar to ne sme biti starejše od štirinajst dni. Izdaja tega soglasja se določi z rejskim programom.

21. člen

(Čebelji plemenski material)

Čebelji plemenski material so matice, vzrejene in oprășene na odobrenih vzrejališčih čebeljih matic v skladu s potrjenim rejskim programom. Prav tako je čebelji plemenski material tudi seme čebeljih trotoev, če imajo troti znano poreklo in izhajajo iz priznanih vzrejališč čebeljih matic. Čebelji plemenski material so tudi čebelje matice drugega izvora avtohtone kranjske čebele pod pogojem, da imajo njene neposredne potomke čebele delavke opravljeno analizo morfoloških pasemskih lastnosti in opravljeno molekularno genetsko analizo v skladu s potrjenim rejskim programom.

22. člen

(Kategorije vzrejenih matic)

(1) Vse matice v registriranih vzrejališčih rodovniških matic morajo biti vpisane v izvorno rodovniško knjigo. Isto velja za vse matice, ki so dane v promet iz teh vzrejališč. Na mestu prahe (oploditve) matic mora biti zagotovljena prostorska osamitev od drugih čebel v razdalji najmanj 6 km, izjemoma bliže, so vmes za čebele neprehodne naravne ovire.

(2) V registriranem vzrejališču gospodarskih čebeljih matic morajo biti vse plemenske matice, ki so namenjene odvzemu vzrejnega gradiva, vpisane v izvorno rodovniško knjigo. Vzrejene in oprășene matice se vpišejo v izvorno rodovniško knjigo, če to predvideva potrjeni rejski program. Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena prostorska osamitev ni potrebna, če je zagotovljen zanesljiv izvor semena trotoev in so matice umetno osemenjevane.

23. člen

(Označitev matic v prometu)

(1) Čebelje matice v prometu morajo biti označene z oštevilčeno ploščico v barvi, značilni za njihovo rojstno leto:

- s končnico 1 ali 6 – bela;
- s končnico 2 ali 7 – rumena;

- s končnico 3 ali 8 – rdeča;
- s končnico 4 ali 9 – zelena;
- s končnico 5 ali 0 – modra.

(2) Ne glede na določbe iz prejšnjega odstavka, so lahko gospodarske matice označene samo z ustrezno ploščico v barvi, značilni za njihovo rojstno leto v skladu z rejским programom.

(3) Na kletki z matico mora biti čitljivo napisana številka oštevilčene ploščice iz prvega odstavka tega člena.

(4) Vsaki pošiljki čebeljih matic v prometu mora biti dodana prva kopija evidence matic v skladu z določili 11. člena tega pravilnika.

24. člen

(Promet v bližini vzrejališča)

V krogu s polmerom 6.000 m okrog vzrejališč rodovniških čebeljih matic oziroma 3.000 m v krogu okrog vzrejališča gospodarskih matic velja omejitev prometa s čebelami in prevoza čebel na pašo ter na prezimitev na način, predviden s potrjenim rejским programom. Razdalja je lahko krajša v primeru naravnih, za čebele neprehodnih ovir. Izjema mora biti evidentirana v potrjenem rejském programu.

V. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

25. člen

(Prehodne določbe)

(1) Izvajalci strokovnih nalog iz 122. člena zakona, ki na dan uveljavitve tega pravilnika opravljajo naloge javne službe v živinoreji, opravljajo te naloge na dosednji način do 31. decembra 2003.

(2) Vzrejališča čebeljih matic so dolžna uskladiti delovanje s tem pravilnikom do 31. decembra 2004. Do odobritve vzrejališč po tem pravilniku poteka odobravanje vzrejališč najpozneje do konca leta 2004 na način, določen s Skupnim temeljnim rejским programom za čebelarstvo za leto 2003.

(3) Ne glede na določbe iz prejšnjega odstavka morajo vsa vzrejališča čebeljih matic, ki so bila odobrena v letu 2004 na način iz prejšnjega odstavka, uskladiti svoje delovanje v skladu s tem pravilnikom do 31. decembra 2004.

(4) Do uveljavitve predpisa, ki ureja obvezne vsebine in najmanjši obseg strokovnega izpopolnjevanja ter postopke in načine preizkusov in preverjanja znanja, iz 101. člena zakona, se šteje, da so fizične osebe, ki izvajajo strokovne naloge iz prvega odstavka 101. člena zakona, ustrezno usposobljene, če so opravljale te naloge najmanj dve leti pred uveljavitvijo tega pravilnika. Prav tako se šteje, da so fizične osebe, ki izvajajo strokovne naloge iz drugega odstavka 101. člena zakona, ustrezno usposobljene, če so opravljale te naloge najmanj tri leta pred uveljavitvijo tega pravilnika.

(5) Ne glede na določbe devete alinee prvega odstavka 13. člena tega pravilnika vzrejevalci niso dolžni priložiti vloži za odobritev vzrejališča, vloženi v letu 2004, dokazila o usposobljenosti, če so najmanj tri leta pred uveljavitvijo tega pravilnika neprekinjeno vzrejali matice na odobrenem vzrejališču matic, vendar se morajo ustrezno strokovno usposobiti za poklic čebelar/čebelarka in zaključiti dodatno specializacijo po četrtem odstavku 8. člena tega pravilnika najpozneje v roku treh let po potrditvi rejškega programa za kranjsko čebelo.

26. člen

(Prenehanje uporabe)

Z dnem uveljavitve tega pravilnika preneha veljati Pravilnik o pogojih za vzrejo in promet čebeljih matic ter za organiziranje plemenišč (Uradni list SRS, št. 21/81, in Uradni list RS, št. 18/02).

27. člen

(Končna določba)

Ta pravilnik začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 321-07-27/2003

Ljubljana, dne 10. decembra 2003

mag. Franci But I. r.,

minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Priloga: Knjiga obvezne evidence podatkov na odobrenih vzrejališčih čebeljih matic za vpis v izvorno rodovniško knjigo za plemenske kranjske čebele – 18 KB

Uradni list RS, d.o.o.

Mnenja in predlogi čebelarjev

SANDI KAJIČ – Radoče

IZKUŠNJE ČEBELARJA ZAČETNIKA

Čprav sem že nekaj let čebelar in tudi bralec Slovenskega čebelarja, se vam oglašam prvič. Na začetku naj najprej pohvalim revijo Slovenski čebelar, saj v vsaki številki najdem koristen napotek za svoje čebelarjenje. Zakaj vam pravzaprav pišem? Čprav revijo natančno preberem od prve do zadnje strani, med vašimi prispevki še nisem naletel na strani, ki bi bile namenjene nam, »mladim čebelarjem«! Verjetno je tudi med nami »ta malimi« kakšen, ki se lahko pohvali z urejenim, zanimivim čebelnjakom, vrednim ogleda. Po mojem bi bilo prav, da bi v reviji objavili tudi kakšno sliko ali prispevek. Za začetek vam pošiljam sliko svojega čebelnjaka. Moje ime je Sandi Kajič, star sem 39 let in čebelarim štiri leta.

Za kaj sem se pravzaprav odločil za ta hobi? Pred leti sem kupil starejšo hišo z nekaj zemlje, ki pa za obdelavo ni najprimernejša. Na parceli je precej dreves akacije, lipe, kostanja in tudi travnik, ki sicer ni primeren za košnjo, vendar ponuja raznovrstno rastlinje. Poglavitni »krivec« za to, da sem postal čebelar, je bil moj stric, gospod Ivan Krulec – čebelar iz Dobrne, ki se tudi sam že vrsto let ukvarja s čebelarjenjem. Ko si je ogledal moje malo posestvo, me je prepričal, da je teren idealen za čebele.

Začel sem z enim panjem, z eno družino, ki mi jo je podaril prav stric iz Dobrne. Prvo leto je bilo medu komaj za vzorec, vendar sem vzredil novo čebeljo družino in si naredil tudi nov čebelnjak. Zdaj čebelarim v treh

Až-panjih, prihodnje leto pa nameravam čebelnjak povečati še za en panj. Tudi za vnaprej upam, da mi bo vsako leto uspelo razširiti moje čebelarstvo. Za vse tiste, ki govorijo, da je čebelarjenje dolgočasno, naj povem, da še zdaleč ni tako. Po stresnem delu v službi človeku prav prija, da se zateče v naravo, uživa v plesu čebel in ne nazadnje v točenju »sadox« svojega dela.

Izkušnje naših čebelarjev

DR. JANEZ GRAD

ČMRLJI V SLOVENIJI – ČRNORDEČI ČMRLJI (*Megabombus ruderarius* in *Pyrobombus lapidarius*)

Čmrlje imamo radi, ker so koristni kot čebele, prijetnega sodčkastega videza, ker je njihovo brenčanje pomirjujoče in miroljubno, pa tudi zaradi lepo obarvanih dlačic, ki pokrivajo njihovo telo. Črn čmrlj z rdečim zadnjim delom zadka oziroma črnordeči čmrlj, ki nam spomladi prileti naproti, nas veselo pozdravi in nas prebudi iz zimske otrplosti. Res je lep. Ker pa so zimo pre-

živele le prejšnje leto izglele matice, ki so precej večje od delavk, je to mlada matica. Zato si jo lahko dobro ogledamo in tako dojamemo vso njeno lepoto.

Takšni čmrlji, torej črni z rdečim zadnjim delom zadka, so tudi *Mb. ruderarius* in *Pb. lapidarius*. Tako kot se s starostjo spreminjata barva in gostota las pri ljudeh, svoje pa doda tudi sončno obsevanje, se s starostjo

in vrsto spreminja tudi rdeča barva dlačic na zadku čmrljev v oranžno, blede do rumenooranžno in celo bledorumen; število dlačic pa se s starostjo tudi zmanjšuje, torej lepota blede.

V Sloveniji poleg že omenjenih dveh vrst živi še več drugih vrst črnordečih čmrljev, na primer: *Alpigenobombus wurfleini*, *Confusibombus confusus*, *Bombus so-roeensis*, *Bombus mendax*, ki jih omenja Jenič (Jenič, 2003), in morda še *B. alpinus helleri* ter *B. cullumanus*, ki ju k temu seznamu dodaja von Hagen (Hagen, 1994). Med seboj jih na splošno ni mogoče ločiti že kar na prvi pogled, zato največkrat ne bomo gotovi, katero vrsto črnordečega čmrlja smo pravzaprav videli. Ker večina teh živi predvsem na višje ležečih gorskih območjih nad 1000 m nadmorske višine, bomo nižje naleteli predvsem na vrsti *Mb. ruderarius* (pod 2200 m) in *Pb. lapidarius* (pod 1300 m) – glej v: Hagen, 1994. Ker pa se tudi pri maticah čmrljev *B. pratorum* občasno pojavlja črnordeča različica, lahko to zamenjamo z matico *Mb. ruderarius*, ker sta približno enako veliki in imata obe visoko zvoneč ton brenčanja. V Razpredelnici 1 podajam nekaj pomembnih prepoznavnih znakov in razlik med tema vrstama čmrljev.

ČMRIJI MEGABOMBUS RUDERARIUS iščejo in gradijo gnezda na površju, najraje na odprtih travnikih, z deteljo posejanih njivah in redko posajenih sadovnjakih. Njihova gnezda najdemo na površinah, ki so obsijane s soncem. Zanje je pogubna uporaba težke strojne opreme pri košnji. V uspešni družini je na vrhuncu raz-

voja 50 do 100 delavk, vendar pa tako močnih družin vse od moje mladosti, torej od 1940–1950, nisem več našel. Očitno jim niso bila po godu tudi razmeroma mokra in hladna poletja v drugi polovici dvajsetega stoletja.

Na ravninskih območjih so postali redki.

V letih 1997–2003 sem prvo mlado matico opazil 29. 3., 8. 3., 4. 4., 7. 4., 7. 4., –, 24. 3., odvisno od vremena; leta 2002 nisem opazil nobene. Odvisno od tega, kdaj je bila prva košnja, pa sem (na pokošenem travniku) našel že razvite družine 27. 5. in 27. 6., 31. 5., 13. 6., –, –, –, 8. 6. in 11. 6., vendar v letih 2000, 2001 in 2002 nisem našel nobenega gnezda. Po dve družini sem našel v letih 1997 in 2003. Opazovani travniki ležijo v vzhodnem delu občine Dol pri Ljubljani.

Na pašo letajo delavke navadno tudi po več 100 m daleč od gnezda. Pri tem se dvignejo po več metrov visoko nad travnike in tako postanejo pogost plen srakoperjev. Priljubljena paša so jim cvetnice, kot so mrtva kopri-va, rdeča detelja, bela detelja, vrbovec, glavinec, gabez, negnoj, grašica, nedotika, veliki lučnik (papeževa sveča). Čmrlji *Mb. ruderarius* sodijo med tako imenovane »pocketmaker« čmrlje ali »žepkarje« (Grad, 2003). Življenjska doba družine je srednje dolga; zelo se razvijejo junija, že avgusta pa družina umira. V tem obdobju se izležejo in oplodijo tudi mlade matice, in ko se še dobro nahranijo, odletijo na prezimovanje.

Če na pokošenem travniku najdemo razkrito gnezdo, ga zavarujemo (prekrijemo) z manjšo mrežo proti volu-

Razpredelnica 1: **Prepoznavni znaki čmrljev *Pb. lapidarius* in *Mb. ruderarius***

	<i>Pb. lapidarius</i>	<i>Mb. ruderarius</i>
Matica:	<ul style="list-style-type: none"> – Je velika (20–22 mm), – ima globok ton brenčanja, – išče gnezdo v zemlji (v mišjih luknjah), stika okrog hišnih oken in poslopij, – čas iskanja gnezda je marec–april, – oprsje in prvi trije obročki zadka so poraščeni s črnimi dlačicami, preostali trije obročki zadka pa z rdečimi, – dlačice ob koških na zadnjih nogicah so črne. 	<ul style="list-style-type: none"> – Je manjša (16–18 mm), – ima zvoneč in visok ton brenčanja, – išče gnezdo v travnati ruši na travniku, – čas iskanja gnezda je marec–april – oprsje in prvi trije obročki zadka so poraščeni s črnimi dlačicami, preostali trije obročki zadka pa z rdečerumenimi, – dlačice ob koških na zadnjih nogicah so rdečkaste (težko opazne v letu).
Delavka:	<ul style="list-style-type: none"> – Velika je 12–16 mm, – po drugih znakih je podobna matici. 	<ul style="list-style-type: none"> – Velika je 9–16 mm, – po drugih znakih je podobna matici.
Samček:	<ul style="list-style-type: none"> – Dodan je rumenkastobel pas dlačic na hrbtu oprsja pri glavi. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dodatno ima na hrbtu oprsja pri glavi belorumen pas dlačic ter šopek belorumenih dlačic na čelu glave, prvi trije obročki zadka pa so belorumeni.
Gnezdo:	<ul style="list-style-type: none"> – Praviloma je v zemlji (pod površjem). 	<ul style="list-style-type: none"> – Je na površini, tj. na travniku, v sadovnjaku.

Razpredelnica 2: Opaženi čmrlji *Pb. lapidarius* v letih 1997–2003

Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Prva matica v naravi	29. 3.	8. 3.	21. 3.	18. 3.	23. 3.	24. 3.	28. 3.
Prva matica v panjičku	–	9. 5.	24. 3.	8. 4.	24. 3.	31. 3.	19. 4.
Prva delavka v panjičku	–	31. 5.	16. 4.	29. 4.	18. 4.	22. 4.	18. 5.
Prva mlada matica v panjičku	–	26. 7.	20. 6.	4. 7.	30. 6.	6. 7.	–

harjem, veliko približno 3 dm x 3 dm. Mrežo pritrdimo s štirimi ali več paličicami. Najbolje je, da to opravimo zvečer, da si bodo delavke naslednji dan lažje zapomnile spremembo okolja okoli gnezda. Če pa jih vendarle moramo ogrebsti, je za ta namen najprimernejša škatla iz lepenke. Postavimo jo na toplo, vendar ne na mesto, ki bi bilo preveč osončeno, na primer na okensko polico. Med ogrebanjem, pa tudi sicer, je matica zelo razdražljiva in hitro zapusti družino, tako da je ta potem brez vrednosti. Ker se tudi delavke zelo rade in vztrajno vračajo na mesto, s katerega smo jih odnesli, ogrebanje odsvetujem.

ČMRLJI PYROBOMBUS LAPIDIARIUS si v naših krajih svoj dom najpogosteje zgradijo v zemlji, v zapuščenih gnezdih malih glodalcev, zato lahko pozneje, v obdobju razvoja družine, postanejo njihove žrtve. V njihovem rovu v gnezdu sem opazil celo že slepca in rjavo kačo – smokuljo. Ne vem, ali sta uničevala čmrlje ali pa sta iskala kak drug plen. Gnezda si izbirajo skoraj vsepovsod: v gozdu, na travnikih, v sadovnjakih, vrtovih itd. Matica *Pb. lapidarius* spada med največje matice pri nas in s svojimi bleščeče črnimi in rdečimi dlačicami očara vsakogar, ki opazuje porajajočo se pomlad. Še lepše pa jo je videti, kako prinaša zares velike kepice obnožine. Ker ima rada toploto, spomladi ni med prvimi maticami, ki po končani zimi zletijo na plano. Na vzhodnih območjih občine Dol pri Ljubljani sem v letih 1997–2003 prvo opazil v dneh od 8. 3. do 28. 3. (glej razpredelnico 2); panjičke sem postavil kar doma, v vasi Petelinje. Matica je izjemno plodna. Ko se izležejo prve delavke, se njihovo število hitro povečuje, celo do 100, 200 in več. Seveda je razvoj odvisen od spomladanskih in poletnih vremenskih razmer. V panjičkih so se mlade matice in samčki začeli izlegati že junija ali julija, njihov razvoj pa je bil končan v sredini julija oziroma avgusta. V naravnih okoliščinah je mogoče zamik za približno mesec dni. *Pb. lapidarius* sodijo med čmrlje »polenstorer« oziroma »shranjevalce peloda«, saj je zanje značilno, da pelod oziroma obnožino shranjujejo v prazne satne lončke, iz katerih so se že izlegli čmrlji, in v bližini katerih so lončki z zalego. Iz njih ga potem jem-

ljejo za prehrano (Hagen, 1994). Močna družina zgradi veliko kepo satja, ki ima močan vonj. To privabi voščeno večšo, katere ličinke v končni fazi prevrtajo in prepredajo vse satje in uničijo družino. K sreči se to zgodi največkrat potem, ko se je že izleglo večje število mladih matic in samčkov, tako da škoda ni tako pogubna za ohranitev vrste.

Delavke na splošno letajo na pašo na precej oddaljena območja, tudi po več kilometrov. Tja in nazaj letijo več metrov visoko, in to v ravni črti, zato jih srakoperji, vrane in drugi ptiči lahko uplenijo, veliko pa jih premine tudi v nenadnih močnih nalivih ob začetku nevihte. Ti čmrlji so odlični oprashačevalci cvetja, saj oprashačujejo več kot 200 rastlin, med njimi tudi veliko kulturnih. Njihova priljubljena paša so: rdeča detelja, bela detelja, vse vrste mrtvih kopriv, sadje, kostanj, akacija, lipa, zvončnice, glavinec, negnoj, osati, travniška kadulja, špehek, fižol.

Ker so njihova gnezda v zemlji, jih sodoben način kmetovanja manj ogroža kot površinske travniške čmrlje in za zdaj, k sreči, niso med ogroženimi vrstami. Če najdemo njihovo gnezdo, to je luknjico, ki vodi v gnezdo, jo zavarujemo z mrežico, kot sem opisal zgoraj, ali pa jih pustimo pri miru. Ne ogrebanjmo jih, ker bomo pri izkopavanju gnezda izgubili sled za rovom, s tem pa bomo uničili družino, saj jo bomo živo zakopali! Tudi če bi jih uspešno izkopali in prinesli domov, bi se delavke vrnile na prvotno mesto, tudi če bi bilo oddaljeno več kilometrov. S tem bi čmrljem povzročili več hudega kot dobrega, samemu sebi pa slabo vest.

SLOVENSKA IMENA čmrljev dobimo najlažje tako, da smiselno prevedemo njihova imena iz drugih jezikov. Čmrlja *Mb. ruderarius* imenujejo Nemci »Grashummel«, Angleži pa »Red-shanked Carderbee«, torej bi ga mi po nemščini lahko poimenovali kot »travni čmrlj« ali »travniški čmrlj«. Čmrlja *Pb. lapidarius* imenujejo Nemci »Steinhummel«, Angleži pa »Stone Bumblebee« in verjetno ga A. Gogala zato imenuje »kamnjarski čmrlj« – glej v: Gogala, 2001. Ker pa ti čmrlji gradijo gnezda tako na kamnitih kot nekamnitih območjih, je takšno poimenovanje zavajajoče in ga bo treba še uskladiti. Podobna, včasih prav neprimerna imena se po-

javljajo še pri nekaterih drugih vrstah čmrljev. Na primer *Mb. sylvarum*, po nemško »Waldhummel« in po angleško »Shrill Carderbee«, bi po Nemcih prevedli v »gozdni čmrlj«, vendar pa ti čmrlji nikoli ne gradijo svojih gnezd v gozdu, niti tja ne letajo na pašo. Šele po skrbni analizi življenjskega okolja čmrljev v naravi jim bomo lahko dodelili pomensko prava imena.

***

IZ ŽIVLJENJA IN DELA SEKCIJE LJUBITELJEV IN REJCEV ČMRLJEV

Kar Janezek spozna, to Janez pozna

Marsikaj, kar je bilo starejšim rodovom dostopno, pokazano in razloženo mimogrede ob delu ali obiskih na vasi pri sorodnikih, ostaja zdajšnji mladini po večini neznano. Sem lahko prištevamo tudi marsikatero podrobnost iz življenja čmrljev, katerih poznavanje pa je pomembno, če jim želimo pomagati v boju za obstanek v družbi, ki je do narave neprijazna in kakršna vse bolj postaja tudi naša – slovenska. Zato je treba mlade seznanjati s temi koristnimi brenčaci in jih o njih poučevati.

Desetega julija 2003 smo na ČCS pričakali PRVO organizirano SKUPINO OTROK, ki so si prišli ogledat čmrljak, ob tem pa naj bi zvedeli tudi kaj več o čmrljih. Avtobus z otroki iz viške župnije sv. Antona Padovanskega v Ljubljani, pod vodstvom patra Marjana, je ta dan ob 10. uri pri-

VIRI:

1. GOGALA, Andrej: Čmrlji, živali leta 2001. Proteus, 7/63, 2001, 328–331. ISSN 0033-1805.
2. GRAD, Janez: Čmrlji v Sloveniji – sivčki in črčki. Slovenski čebelar, let. CV, št. 2, 2003, 56–58. ISSN 0350-46907.
3. HAGEN, Eberhard von: HUMMELN bestimmen, ansiedeln, vermehren, schuetzen. Naturbuch Verlach, Augsburg, 1994. ISBN 3-89440-041-2.
4. JENČ, Aljaž: Biogeografska analiza čmrljev (red *Bombus*) v Sloveniji. Diplomsko delo (univerzitetni študij), Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo. Ljubljana, 2003.

peljal na Brdo pri Lukovici. Živahen obisk je v lepem sončnem dnevu trajal do 13. ure. Seveda ne bi bilo primerno, če otroci ne bi spoznali tudi čebelnjakov in vsega drugega, kar sodi k čebelam. Zato smo jih razdelili v dve skupini, ki sta izmenično spoznavali čebele (pod vodstvom tajnika ČZS Antona Tomca) in čmrlje (pod vodstvom Janeza Grada in Marice Repe). Pogovori in ogledi fotografij s čmrlji, satja in čmrljev, filma o čmrljih, čebelnjakov in čmrljaka ter sladki piškoti so otrokom popostrili dopoldne, organizatorjem pa prinesli obilico zadovoljstva sredi prelepe žive narave. Upajmo, da bodo otrokom spoznanja tega dne ostala kot pomemben in lep kamenček v mozaiku razumevanja sveta.

ČEBELARSKA RADIJSKA PREDAVANJA V APRILU 2004

Aprila 2004 boste v oddaji Kmetijski nasveti na prvem programu Radia Slovenija lahko poslušali:

- v torek, 6. aprila, ob 12.30, bo dr. Jože Šnajder govoril o zatiranju varoj;
- v torek, 20. aprila, ob 12.30, bo dr. Stanko Kapun iz Murske Sobotice govoril o čebelarjenju v Prekmurju.

Urednica Ivanka Polanec

Iz društvenega življenja

NORBERT JEDLOVČNIK

PRVA GENERACIJA 55 KVALIFICIRANIH ČEBELARJEV MARIBORSKE REGIJE

V mariborski regiji je nosilec licence za organizacijo postopka in izvedbo izpita NPK čebelar/čebelarica Srednja kmetijska šola Maribor. Veliko je bilo nejevernežev, ki so dvomili o uspehu, še zlasti, ker nosilec licence kot pogoj za izpit ni postavljaval obiskovanja zdaj tako razpitihi tečajev. Vodstvo šole z ravnateljem inž. Kranjcem na čelu, prof. Šketovo, neposredno odgovorno za izobraževanje odraslih na šoli, in člani komisije s predsednikom dr. Stankom Kapunom so nalogo odlično izvedli v korist čebelarjev in čebelarstva – vodstvo šole z odlično organizacijo, zagotovitvijo nemotenega poteka vseh faz razpisa in primerno ceno, komisija pa s strogim in nepopustljivim, a zelo korektnim in prijaznim nastopom. Zaradi velikega števila prijavljenih kandidatov so bili ti razdeljeni v dve skupini, zato so tudi izpiti potekali na dva različna dneva. Tudi sam sem bil tam oba dneva. Opazoval sem, s kakšno vnemo in odgovornostjo so kandidati, ki so čakali na izpit, med njimi tudi sivilasi gospodje, ki so že zdavnaj zapustili šolske klopi, pričakovali dogodek. Pripovedovali so, kaj vse so predelali, prebrali in koliko so se pripravljali. Nasmejani so se vračali iz izpitne sobe, čakajoči pa so jih zasuli z rojem vprašanj o vsebini in načinu spraševanja. Le nasmeh nas je potolažil in iskreno smo si čestitali. Napetost je nekoliko popustila, a le do vrnitve naslednjega. Nihče se niti z eno besedo ni pritoževal nad delom komisije ali oporekal načinu njenega dela. Vsi so bili v čast svojim čebelicam, tako da se jim bodo te odslej pred čebelnjakom lahko priklonile v pozdrav.

In kakšne so prve izkušnje svetovalcev? Presenečeni smo bili, koliko raznovrstnih spretnosti in različnih znanj so posamezniki zbrali v svojih zbirnih mapah. Pred nami so zrasli pravi velikani našega čebelarstva. Pot, ki so jo prehodili, izkazuje veliko ljubezen do te pridne, drobne žuželke. Postavili so jim čebelnjake, izdelali domovanja, različno opremo, se izurili v vzreji najzlahtnejšega, tj. matic, obiskovali številna predavanja, delavnice, tečaje, si nabirali znanje na poučnih ekskurzijah, kongresih, srečanjih doma in v tujini. Pridobljeno znanje so nesebično razdajali kolegom v društvih in mladim v krož-

kih. Ne iz materialnih ali kariernih interesov, to je bilo ob uvajanju projekta posebej poudarjeno, temveč iz ljubezni do naše kranjice, občutka pripadnosti naši organizaciji in s ciljem, da bi kar najbolje stregli naši zlahtni kranjici.

Svojim čebelam v čast in sebi v ponos so za svoje delo prejeli številna priznanja in odličja, prav tako pa tudi za številne pridelke vrhunske kakovosti. Prizadevali so si za dosti vsem veljavnim, sicer dokaj zapletenim predpisom. V svoje delo so vložili zelo veliko truda in tudi denarja. Zato lahko mirno ugotovimo, da je bil za večino kandidatov v prvem izpitnem krogu ta preizkus le še krona temeljitega, več deset let trajajočega skrbnega dela, pridobljenega teoretičnega znanja in praktičnih izkušenj. Zbirne mape smo pripravljali trije svetovalci, delo pa smo uskladili na skupnem sestanku.

Ugotovili smo, da so imeli vsi prijavljeni kandidati zelo odgovoren odnos do izbiranja dokumentacije, da so jim po svojih močeh pomagali v društvih in jim priskrbeli kakovostne dokumente. Bilo je kar precej zapisovanja, saj so se zbirne mape kar lepo odebile. Niso bili redki zbirniki s sto in več kvalitetnimi dokazili.

Na sklepni slovesnosti sta ravnatelj šole inž. Kranjc in predsednik komisije dr. Stanko Kapun prvim kvalificiranim čebelarjem mariborske regije podelila 55 certifikatov. Ob koncu naj organizatorjem in komisiji izrečemo le še: Pri srčna hvala! Naj med!

OBČNI ZBOR ČEBELARSKE ZVEZE DRUŠTEV POMURJA **Zveza je upravičila svoj obstoj – Združeni čebelarji bomo močnejši** **pri naših zahtevah za ohranjanje in razvoj čebelarstva**

To sta bili osrednji ugotovitvi nedavnega občnega zбора Čebelarstva zveze društev Pomurja (ČZDP). V prostorih Zveze v Beltincih se je v nedeljo, 29. februarja letos, zbralo približno 50 delegatov iz 22 društev, vključenih v zvezo. Kot je dejal predsednik Čebelarstva zveze društev Pomurja dr. Stanko Kapun, je zveza, ki je bila ustanovljena 27. aprila 2003 v Gornji Radgoni, upravičila svoj obstoj. Na tak način so čebelarji Prekmurja in Prlekije bolj povezani, poleg tega pa združeni lažje izražajo zahteve po izboljšanju stanja na področju čebelarstva. V prihodnje bo zveza posebno skrb namenila izobraževanju, zdravljenju čebeljih bolezni, nakupu sladkorja za krmiljenje čebel, odkupu čebeljih pridelkov in drugih opravil, ki pri čebelarjenju zadevajo društva in čebelarje. Za promocijo čebelarstva bodo poskrbeli tudi s ponudbo svojih pridelkov na Kmetijsko-živilskem sejmu v Gornji Radgoni. Izdali bodo tudi ponatis propagandne brošure Med iz Pomurja ter na Srednji kmetijski šoli v Rakičanu organizirali tradicionalno ocenjevanje medu in čebeljih pridelkov.

V bogati razpravi so se oglasili številni delegati. Med njimi je bil tudi podpredsednik Čebelarstva zveze Slovenije g. Vlado Pušnik, ki je največ pozornosti namenil možnostim za pridobitev sredstev za razvoj čebelarstva iz skladov Evropske unije. Po njegovem mnenju bi to možnost vsekakor morali izrabiti, vendar so za to potrebni dobri programi. Pri pripravi programov bi po njegovih besedah morali glavno besedo imeti strokovnjaki, saj sami nimajo veliko čebelarjev, ki bi lahko pripravili

zahtevane programe. V razpravi je bila prav tako poudarjena želja čebelarjev, da bi šole več skrbi namenjale izobraževanju mladih kadrov, saj je povprečna starost organiziranih čebelarjev v Sloveniji zdaj kar 61 let. Tiste šole, ki nimajo čebelnjakov, naj bi učencem predvsem predstavile pomen čebelarstva za ohranjanje naravnega opreševanja rastlin in način varovanja narave pred strupilci, ki uničujejo življenje v naravi. Kot je menil najstarejši udeleženec zбора, 84-letni Anton Novak iz Gornje Radgone, je podpora čebelarstvom krožkom odvisna od volje učiteljev, saj naj bi bil prav učitelj tisti, ki bi otroke spodbujal k tej dejavnosti. Mirko Kaučič iz Negove, je menil, da bi morali čebelarji biti kritični tudi do sebe. Vprašati bi se morali, koliko je takih, ki so za čebelarjenje navdušili svoje sinove ali hčerke.

Zbora so se udeležili tudi številni gostje, med njimi podpredsednik ČZ Slovenije Vlado Pušnik, ravnatelj in namestnica SKŠ Rakičan, Štefan Smodiš in Vanda Sobocan, župan občine Beltinci Milan Kerman, Lidija Matavž, dr. vet. med. in strokovnjakinja za preprečevanje čebeljih bolezni na območju Pomurja in drugi.

Ob koncu zбора so Nacionalnemu veterinarskemu inštitutu Ljubljana in Srednji kmetijski šoli Rakičan podelili listini častnega člana. Podelili so tudi tri odličja Antona Janše II. stopnje, prejeli pa so jih: Mirko Gomboc iz ČD Rogaševci, Alojz Breznik iz ČD Peter Dajnko Gornja Radgona in Ferdinand Merklin iz ČD Puconci.

Besedilo in foto: Ludvik Kramberger

Zboru je o delu ČZDP poročal predsednik dr. Stanko Kapun.

Dobitniki odličij Antona Janše II. stopnje in listin častnega člana ČZDP

OBČNI ZBOR ČD SV. JURIJ OB ŠČAVNICI

Pri vzgoji mladih čebelarjev bo pomagala tudi OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici – Čebelarstvo lahko daje dopolnilni zaslužek kmetom in promovira občino.

To je bila ena izmed ugotovitev občnega zbora Čebelarškega društva Sv. Jurij ob Ščavnici. Pripravili so ga v nedeljo, 25. januarja 2004, v počitniški hišici njihovega člana Janka Žuniča v Sovjaku. Tam se je od 21 čebelarjev, kolikor je včlanjenih v društvo, zbralo 14 članov. Najprej so prisluhnili poročilom predsednika, tajnika in blagajnika. Zaradi predsednikove bolezni je njegovo poročilo prebral Branko Gerlica. Kronološko je dogodke v društvu predstavil tajnik Franci Strah, blagajniško poročilo pa blagajnik Branko Rajh. Kot je bilo razbrati iz poročil, je društvo kljub majhnemu številu članov dobro delovalo. Člani so se udeleževali predavanj o boleznih čebel v Radencih, pripravili pa so tudi strokovno ekskurzijo, v okviru katere so si v Avstriji ogledali proizvodnjo satnic. Posebno skrb so namenili tudi zatiranju bolezni. Za ta namen so popisali vse naseljene in nenaseljene čebeljnake v občini. Želijo si tudi, da bi si zgradili svoje lastne prostore, zato že varčujejo.

V razpravo je posegel tudi župan občine Sv. Jurij ob Ščavnici ter pohvalil delo društva. Kot je povedal, je ponosen, da v občini živi čebelar, ki je na ocenjevanju medu iz Pomurja v Rakičanu prejel več srebrnih in eno zlato medaljo za med ter naziv šampiona. To priznanje je predsedniku društva Matiji Perši izročil minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Ta je svoj med napolnil v politrške kozarce, župan pa jih je v njegovem imenu podelil ministrici Rihtarjevi ter ministrom Ruplu, Gabru, Butu in drugim. Po njegovem bi lahko bilo čebelarstvo za kmete dopolnilna dejavnost, s katero bi lahko povečali prihodek kmetije, hkrati pa je kakovosten med lahko tudi promocija občine. Novi ravnatelj OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici Marko Kraner je ob tej prilož-

Udeleženci občnega zbora ČD Sv. Jurij ob Ščavnici

nosti obljubil, da se bo na šoli zavzemal za delovanje čebelarškega krožka. Pri tem naj bi se povezovali z osnovnimi šolami v Negovi, Cerkvenjaku in Mali Nedelji. Tega so bili čebelarji veseli, saj si obetajo, da bodo na ta način pridobili nove čebelarje in tudi člane. O zatiranju in zdravljenju čebeljih bolezni je govorila tudi dr. Lidija Matavž, ki v okviru kmetijske svetovalne službe skrbi za zdravje čebel na območju Pomurja. Ob koncu so na zboru v društvo sprejeli tri nove člane: Matjaža Peršo, Franca Hrga in Antona Postružnika. Zbor sta v imenu ČD Radenci in Negova pozdravila Zlatko Sever in Maksimiljan Cvetko.

Naj povemo, da je bilo Čebelarstvo društvo Sv. Jurij ob Ščavnici ustanovljeno že leta 1914, tako da bo letos praznovalo 90-letnico svojega delovanja.

Besedilo in posnetek: Ludvik Kramberger

IVAN ŠUŠTAR
Predsednik ČD

OB OBLETNICI ROJSTVA ANTONA ŽNIDERŠIČA

Čebelarstvo društvo Antona Žnideršiča Ilirska Bistrica bo v prihodnjih mesecih pripravilo vrsto prireditev, posvečenih praznovanju 130. obletnice rojstva čebelarja in čebelarškega strokovnjaka ANTONA ŽNIDERŠIČA.

V soboto, 13. marca, na rojstni dan ANTONA ŽNIDERŠIČA, smo člani UO in drugi člani čebelarškega društva A. Žnideršiča Ilirska Bistrica ter poslanec državnega zbora G. Vojko Čeligoj položili cvetje ob njegovem spomeniku v parku pomembnih mož na Vidmu v Ilirski Bistrici.

Skupaj z osnovno šolo, poimenovano po znamenitem sokrajanu, ter njegovimi sorodniki bomo konec maja letos pred poslopjem nove osnovne šole v Ilirski Bistrici odkrili doprsni kip **A. Žnideršiča**. Ob tej priložnosti bo tudi osrednja prireditev v počastitev okrogle obletnice njegovega rojstva. Na prireditvah bomo poleg domačinov povabili tudi vse čebelarje sosednjih čebelarških društev z njihovimi

praporščaki in prapori ter širšo slovensko čebelarstvo javnost. S tem se bomo spomnili tudi časov, ko je bila Ilirska Bistrica središče shajanja čebelarjev iz različnih krajev, željnih čebelarškega znanja, tega pa jim je med drugimi razdal tudi A. Žnideršič.

Za maj načrtujemo ustanovitev Regijske čebelarške zveze »ANTONA ŽNIDERŠIČA« Primorske in Notranjske.

Numizmatično društvo Ilirska Bistrica bo ob tej priložnosti izdalo poseben poštni žig in razglednice z motivi iz čebelarškega življenja in dela A. Žnideršiča.

Čebelarstvo društvo pa bo v sliki in besedi izdalo krajši zapis iz življenja in dela A. Žnideršiča v obdobju njegovega najbolj ustvarjalnega dela pri iskanju rešitve o tem, kako čebelar povečati bivalni prostor, oz. o tem, kakšna naj bo konstrukcija novega panja, imenovanega »Žnideršičev panj«.

RAZPIS ZA XXVII. SREČANJE IN TEKMOVANJE MLADIH ČEBELARJEV

Letošnje srečanje in tekmovanje mladih čebelarjev bo v **soboto, 8. maja 2004, v prostorih Osnovne šole Frana Erjavca, Kidričeva 36, Nova Gorica**. Tekmovalne ekipe naj se v osnovni šoli Frana Erjavca zberejo do 9. ure. Natančen razpored tekmovanja bodo vse prijavljene ekipe dobile po pošti.

Mentorji čebelarskih krožkov naj pisne prijave tekmovalnih ekip pošljejo na obrazcu, ki ga dobijo na spletni strani ČZS, **najpozneje do 15. aprila 2004 na naslov: Čebelarska zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica**.

Ker želimo tekmovanje pripraviti na ustrezno visoki ravni, prijave na dan tekmovanja ne bodo mogoče.

Tekmovanje bo potekalo na podlagi Pravilnika o državnem srečanju in tekmovanju mladih čebelarjev, ki je bil objavljen v Slovenskem čebelarju, št. 4, 1998.

Za nižjo in srednjo skupino bodo vprašanja sestavljena na podlagi delovnega zvezka Čebela se predstavi, za višjo skupino pa tudi na podlagi knjige Od čebele do medu.

Pričakujemo polnoštevilno udeležbo.

Sočasno razpisujemo natečaj za izvedbo XXVIII. tekmovanja mladih čebelarjev v letu 2005. Prijave za izvedbo tekmovanja pošljite na Čebelarsko zvezo Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 LUKOVICA.

Komisija za krožke pri ČZS

OBČNI ZBOR ČEBELARSKE ZVEZE SLOVENIJE

V skladu z 18. členom Pravil Čebelarske zveze Slovenije

s k l i c u j e m

53. redni občni zbor Čebelarske zveze Slovenije.

**Zbrali se bomo v soboto, 24. aprila 2004, ob 10. uri,
v prostorih Čebelarskega centra Slovenije, Brdo pri Lukovici 8**

Predlog dnevnega reda:

1. Otvoritev in izvolitev delovnih organov občnega zbora.
2. Podelitev odličij Antona Janše in drugih priznanj.
3. Poročilo verifikacijske komisije.
4. Poročilo o uresničitvi delovnega načrta ČZS za leto 2003 in predsednikovo poročilo.
5. Poročilo nadzornega odbora.
6. Razprava o poročilih.
7. Potrditev zaključnega računa ČZS za leto 2003.
8. Potrditev programa razvoja čebelarstva v Sloveniji v letih 2005–2007.
9. Sprejem delovnega in finančnega načrta ČZS za leto 2004.
10. Obravnavanje in glasovanje o predlogih dopolnil Pravil ČZS.
11. Razrešnica predsedniku, članom UO, NO in ČR.
12. Volitve predsednika, podpredsednikov, članov NO in ČR ter sveta rejske organizacije.
13. Delegatska vprašanja in predlogi.

Občni zbor ČZS je najvišji organ, ki ga sestavljajo delegati članov ČZS. En delegat zastopa enega člana ČZS. Na občnem zboru ima glasovalno pravico le, če se ga udeleži kot delegat, torej če ga je za to pooblastilo društvo oz. zveza. Delegati morajo biti člani ČZS.

Občni zbor je javen, zato se ga lahko udeležijo tudi drugi, vendar nimajo pravice odločanja.

Predsednik ČZS Lojze Peterle

PROGRAM KANDIDATA LOJZETA PETERLETA ZA PREDSEDNIKA ČZS

Drage čebelarke in čebelarji!

Pred nami je redni občni zbor naše organizacije, na katerem bomo volili tudi novo vodstvo. Pred nami je tudi zahteven prehod v marsikaj novega zaradi vstopa Slovenije v Evropsko zvezo. Kot smo lahko veseli

uspehov v zadnjem mandatu, še zlasti izgradnje čebelarkega centra, ter uspešno izvedenega kongresa Apimondie, se moramo zavedati izzivov in vprašanj na katera bomo morali znati odgovoriti v naslednjih štirih letih.

Čebelarji smo se med prvimi začeli zavedati, da vstop Slovenije v Evropsko zvezo prinaša s seboj potrebo po novih pristopih ter zelo dobro izdelan odnos do države oziroma vlade. Čeprav so bila dana pred nekaj leti drugačna zagotovila glede financiranja, je sedaj postalo povsem jasno, da bo treba razviti nov pristop in da ne moremo računati na podporo čebelarjem po panju/družini ali za sladkor, kakor se je to dogajalo v zadnjih letih.

Naše finančne potrebe bo treba izraziti v skladu z nameni, ki jih podpira Evropska zveza, hkrati pa moramo upoštevati tudi prehod celotne države na sistem financiranja v Evropski zvezi.

Kot doslej tudi poslej pri uveljavljanju naših interesov nismo edini igravec, ampak lahko nekatere naše ključne interese uresničimo samo v tesni povezavi z vlado, predvsem z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Z njim nas ne veže samo vprašanje financ ampak tudi vrsta drugih vprašanj: rejska organizacija in skrb za čistost in zdravje kranjske čebele, zaščitna blagovna znamka in še kaj. Gre za med seboj zelo povezane naloge, pri reševanju katerih bo vse bolj pomembno tudi naše sodelovanje s Kmetijsko gozdarsko zbornico.

Žal že vrsto let ne moremo doseči potrditve strategije razvoja slovenskega čebelarstva, ki bi bila usmerjevalno in zavezujoče izhodišče pri delu različnih dejavnikov za njegov razvoj. Ker gre za prehod v nov red bo zahtevalo sodelovanje z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano zlasti v letu 2004 veliko naporov in sodelovanja. Novo vodstvo se bo moralo potruditi, da ne bo prišlo do zmanjševanja finančne podpore, ampak do čim bolj smiselne strukture financiranja oz. porabe sredstev javnih sredstev (skupaj z viri iz EZ).

Ob tem so pred nami še številne druge naloge. Nadaljevati moramo z razvojem našega strokovnega izobraževanja, glede katerega smo v zadnjem času storili velik korak naprej in omogoča našim čebelarkam in čebelarjem pridobivanje nacionalne poklicne kvalifikacije. Temeljni cilj razvoja izobraževanja pri ČZS je doseči kakovostno izobraževanje s sodobnimi vsebinami, ki bo dostopno vsem čebelarjem. V ta namen bomo v naslednjem koraku ustanovili čebelarško šolo Antona Janše. Naloga šole bo analiza potreb po znanju, načrtovanje izobraževalnih programov, razvijanje metod učenja in poučevanja ter vrednotenja procesov in rezultatov izobraževanja. Taka šola bo zanesljiva opora čebelarjem za pridobitev poklicnih kvalifikacij v čebelarstvu. V povezavi s tem pa ostaja naša poudarjena skrb z mlade čebelarje in pomladitev naših vrst.

Kot posebno zaskrbljujoče se zadnje čase odpira vprašanje uporabe insekticidov na bazi imidakloprida. S pristojnimi državnimi organi bo treba doseči čimprejšnji in čim bolj ugoden razplet za slovensko čebelarstvo, zato jih nenehno seznanjamo z najnovejšimi informacijami obenem pa skladno z zakoni skušamo po najboljših močeh prispevati k najboljšim ukrepom.

K zapisanemu naj dodam, da ostaja v programu vse tisto, česar v tem mandatu ni bilo mogoče izvesti. Dovolite, da se vam ob tej priliki zahvalim za sodelovanje in podporo, ki ste mi jo izkazovali med tem mandatom.

Naj medi tudi v tem mandatu!

Prilagodljiva, večnamenska podnica za nakladne LR- in AŽ-panje.
Svetovna novost v čebelarstvu!

V NEKAJ MINUTAH lahko spremenite AŽ-čebelarjenje v SODOBNO NAKLADNO ČEBELARJENJE!

Ponujam vam nakladne panje AŽ-mere, združljive z LR-panjskim sistemom, večnamensko podnico – tudi za pripravo rojev (ometencev) in predelavo kristalizirane oz. melicitozne mane (podnica je združljiva z LR-nakladami) po načrtih univ. dipl. inž. Ivana Jurkoviča. Izdelujem tudi vse vrste satnikov.

PETER ZAKRAJŠEK, s.p.

Pretnarjeva 6, 1210 Ljubljana - Vižmarje – tel.: (01) 512 62 51

V spomin

Prof. dr. JOŽE STARC

*V zemlji, v delu čebel,
v šumenju brez,
v sanjah ob šelestenju praproti
iščem sebe, da bi našel tebe – smisel
žitljenja.*

(Stane Sever)

Nepričakovano je k nam prispela žalostna novica, da smo slovenski čebelarji iznenada in veliko prezgodaj v daljni Švedski izgubili dobrega prijatelja in rojaka, prof. dr. Jožeta Starca, priznanega strokovnjaka entomologa, rojenega v Čurlih pri Metliki. Naj na kratko predstavimo njegovo življenje in druženje z njim.

Profesor doktor Jože Starc je bil eden izmed številnih slovenskih oz. belokranjskih čebelarjev, za katerega lahko rečemo, da je živel in delal pridno kot naša kranjska čebela.

Rodil se je 18. avgusta 1942 v Čurlih pri Metliki. Vojna vihra je družini Starc vzela očeta, tako da je moral z bratoma in ob nesebičnem razdajanju svoje matere in stare mame odraščati v skromnih razmerah in nenehnem boju za življenje ter v dokazovanju o tem, kaj zna in zmore. Osnovno šolo je končal v Metliki, srednjo kmetijsko šolo pa v Križevcih na Hrvaškem, kjer je živel njegov stric. Po odsluženju vojaščini je odšel v Ljubljano. Leta 1963/64 je tam spoznal prijatelja Viktorja Ščuko, zdaj doktorja elektrotehničnih znanosti, zaposlenega na inštitutu za visokonapetostno tehniko na Univerzi v Uppsali. Odločil se je, da bo prek Švedske odpotoval k svojemu stricu v Ameriko. Usoda je hotela drugače – ostal je na Švedskem. Da je lahko začel študirati, si je moral za šolanje zaslužiti denar, zato se je kot fizični delavec zaposlil na farmi blizu Uppsale.

Profesor doktor Jože Starc, eden izmed številnih Belokranjcev, ki so morali s trebuhom za kruhom, je imel izjemno življenjsko energijo in voljo, da je dosegel to, kar je. Ob delu je končal gimnazij. V letih od 1967–1970 je bil laboratorijski asistent na Univerzi kmetijskih znanosti v Uppsali, tretji najstarejši univerzi v Evropi, na kateri je tudi diplomiral. V tem obdobju je na Švedskem spoznal svojo ženo, si ustvaril družino ter si postavil svoj dom.

V letih 1970–1975 je bil sprejet na podiplomski študij na isti fakulteti. Leta 1975 je postal magister agronomije. V letih 1979–1982 je opravljal delo vodje čebelarskega odseka na Oddelku za pridelavo hrane živalskega izvora in menedžment na Univerzi v Uppsali. Isto delo je opravljal tudi po letu 1982, ko je postal doktor kmetijskih znanosti. Naš Jože je 20 let vodil diagnostiko bolezni čebel za celotno Švedsko.

Kot čebelar in izvrsten strokovnjak za čebelarstvo, je navezal stike s številnimi znanstvenimi institucijami po vsem svetu. Njegovih strokovnih del ne bomo naštevali, saj zdaj ni čas za to, lahko pa rečemo, da je v znanstvenih revijah objavil številne članke ter posnel več dokumentarnih filmov, televizijskih in radijskih oddaj. Njegovih čudovitih predavanj se bodo še dolgo spominjali slušatelji po vsem svetu. Bil je mentor številnim študentom, ki so postali inženirji, magistri in doktorji agronomije. Jože je bil član številnih združenj in organizacij, v več državah je prejel tudi številne spominske in častne medalje. Da je bil res strokovnjak, potrjuje tudi njegova izvolitev za predsednika evropske organizacije za ohranitev evropske črne čebele, v katero je včlanjenih 14 evropskih držav.

Jože je bil svetovljan in zato ga je slovenska vlada že leta 2000 imenovala za častnega konzula Republike Slovenije na Švedskem. Pisenega imenovanja pa iz njemu nezanih razlogov ni prejel. Žal ga je zaradi dolgotrajnosti formalnih postopkov in nekaterih proceduralnih zapletov tik pred končnim pisnim sklepom o imenovanju prehitela smrt.

Kljub trdemu delu in razpetosti med rojstnim krajem in novo domovino je Jože našel čas za druženje z belokranjskimi in slovenskimi čebelarji ter strokovnjaki s tega področja. Kadar koli ga je pot zanesla v domovino, nam je pripravil čudovita predavanja.

Leta 1994 oz. leta 1998 smo bili člani Čebelarskega društva Metlika in Čebelarskega društva Semič prvi v Sloveniji, ki smo spoznali in začeli ceniti delo profesorja doktorja Jožeta Starca in njegov prispevek k razvoju čebelarstva ter ga imenovali za svojega častnega člana. ČD Semič mu je ob 40-letnici svojega delovanja podelilo tudi najvišje društveno priznanje »Zlati znak ČD Semič«.

Ne bomo pozabili, kako nas je znal pritegniti tako s svojim posebnim načinom razlaganja kot s svojimi čudovitimi diapozitivi iz življenja čebelarjev, čebel in drugih žuželk po svetu. S svojimi preprostimi razlagami nas je učil, kako uspešno in ekološko zdravimo čebele. Težko razumljive zakonitosti narave in življenja v njej je znal povedati tako preprosto, da jih je lahko razumel vsak.

Na lanskem svetovnem čebelarskem kongresu v Ljubljani je vodil komisijo »Biologija čebel in vpliv okolja nanje«. Slovenski čebelarji se lahko tudi našemu Jožetu zahvalimo, da smo skupaj z njim avgusta 2003 v Ljubljani tako uspešno organizirali in izvedli srečanje čebelarjev z vsega sveta.

In s kakšnim ponosom je Jože pripeljal poln avtobus švedskih čebelarjev, ki so samo zato prevozili več kot 3.000 km, v svojo rojstno domovino in v Belo krajino! Še zdaj je pred nami njegov ponosni obraz, ko smo ga srečali s prijatelji čebelarji iz Švedske po otvoritveni slovesnosti v Cankarjevem domu, kjer smo se slovenski čebelarji kot edini na svetu predstavili s številnimi čudovitimi panjskimi končnicami, prapori čebelarskih društev, čebelarsko uniformo in v svojo himno. Jože je bil ponosen, da so čebelarji iz Švedske in iz drugih držav sveta lahko videli in dojeli našo urejenost in našo dušo.

S tisto zanj značilno žametno govorico in razprtimi rokami je Švedskim čebelarjem ob obisku Bele krajine, v kateri se je rodil, na avtobusu razlagal zgodovino in običaje vasi, mimo katerih smo se peljali, kot da bi hotel še zadnjikrat objeti ta košček zemlje. Vesel in ponosen je bil na sprejem, ki smo ga pripravili njegovim prijateljem iz Švedske in njemu, prav posebno ganjen pa je bil ob pesmi »Slovenec sem«.

Še vedno ga vidimo, ponosnega in srečnega sredi kočevskih gozdov – v Podstencih, kako se je prekrizal pred obnovljeno kapelico sv. Ambroža – zaščitnika čebelarjev, kjer je svojim prijateljem čebelarjem iz evropskih držav lahko pokazal, kako znamo slovenski čebelarji ohranjati kulturno dediščino.

Ko je odhajal in smo si stiskali roke, nismo vedeli, da je bil to naš zadnji stisk rok z njim.

Belokranjski in drugi slovenski čebelarji ter predstavniki čebelarskih organizacij smo se od njega poslovili v nedeljo, 7. marca 2004, na žalni seji v poslopju občine v Metliki. V imenu slovenskih čebelarjev izrekamo njegovim bližnjim naše globoko sožalje.

ČD Metlika, ČD Semič, ČZS in KIS

CVETKO KOGOVŠEK
 (22. 3. 1933–30. 1. 2004)

Člani ČD Logatec smo se konec januarja 2004 poslovili od našega dolgoletnega člana in poverjenika Cvetka Kogovška.

Samostojno je čebelaril petindvajset let, lani jeseni je nakrmil svoje čebele za zimo in upal, da bo spomladi še lahko opazoval razvoj družin. Usoda pa je hotela drugače, tako da jih

je oskrbel zadnjič.

Skrb za čebele je zdaj prevzel njegov sin. Člani ČD Logatec bomo Cvetka, ki je za svoje vestno delo v društvu prejel tudi odličje Antona Janše III. stopnje, še dolgo ohranili v lepem spominu.

ČD Logatec

JANEZ OMEJEC

Sredi avgusta 2003 je kruta usoda iz čebelarških vrst ČD Stična izrgala dolgoletnega člana Janeza Omejca. Nekega dne mu je po vrnitvi iz čebelnjaka opešalo srce, po kratkotrajni boleznici pa je dokončno omagalo.

Pokojni Janez se je rodil leta 1928 v Stični. Ko se je z družino preselil v Spodnjo Drago pod planoto Polževo, si je postavil ličen čebelnjak.

Čebelaril je z manjšim številom družin, vendar vzorno in predano že vse od leta 1943, ko se je včlanil v ČD Stična. Po upokojitvi, ki jo je dočkal kot gradbincec, so mu čebele postale strast in edini hobi. Rad je imel naravo, bil pa je tudi velik ljubitelj živali.

Čebele bodo ostale pri Omejčevih, saj se je snaha Ivica z družino odločila obdržati čebele in nadaljevati začetno čebelarstvo tradicijo.

Člani ČD Stična bomo Janeza ohranili v trajnem spominu.

ČD Stična

ALOJZ MAČEK

*Dolgot življenja našega je kratka.
Kaj znanecv je zasula že lopata!
Odperta noč in dan so groba vrata;
al' dneva ne pove nobena prat'ka.*

(France Prešeren: Memento mori)

Ko smo izvedeli, da je septembra lani prenehalo biti plemenito srce komaj 62-letnega Alojza Mačka, je žalost zavlada tudi med člani Čebelarstva društva Slovenj Gradec.

Osnovno šolo je obiskoval v Sevnici, šolanje nadaljeval na gimnaziji v Celju, v Ljubljani pa je diplomiral na fakulteti za elektrotehniko. Zaposlen je bil pri Elektro Celje, nazadnje pa pri Elektro Velenje. Bil je dejaven član Čebelarstva društva Slovenj Gradec. Rad je imel naravo in čebele. Po številu panjev Lojze ni bil velik čebelar, brez dvoma pa je bil velik po srcu in svoji vnemi. Čebelaril je s sodobnimi LR-panji na kraju, kjer je dobro medila hoja, a se je med na žalost hitro trdil. Kot čebelarški strokovnjak je znal tak med pravočasno iztočiti. Bil je vesten čebelar, sledil je napredku čebelarstva tehnologije in je tudi sam vedno snoval, kako čebelariti bolje in napredneje. Vsako leto se je udeleževal seminarjev v Celju.

O človeku, ki je v svojem življenju veliko delal, bi morali veliko pisati, a takšni ljudje so skromni, zato pa za njimi ostajajo številna dela. Njegov sin Rok, ki je zdravnik, je bil v čebelarstvem krožku učenec mentorja Matjaža Vehovca in po očetovi smrti je zanimal njegove čebele.

Kljub tesnobi, ki nas obdaja, nas tolaži to, da je na področju čebelarstva vendarle zapustil naslednike. Na njegovi zadnji poti na pokopališču v Velenju smo se od Lojza poslovili čebelarji s prapori, številni znanci in prijatelji.

Našega dragega Lojza bomo vsi, ki smo ga poznali in delali z njim, ohranili v lepem in trajnem spominu.

Čebelarstvo društvo Slovenj Gradec in prijatelji

PRODAM čebelje družine na AŽ- in LR-satih, inf. ☎ 041 853 715 in 05 388 35 38.

PRODAM TAM 5000, atestiran, in petdeset čebeljih družin na satju, inf. ☎ 041 586 508 in 02 544 13 28.

PRODAM več zdravih družin na satju 5, 7 in 10 S AŽ, inf. ☎ 01 512 42 57.

PRODAM terenski tovornjak s 54 naseljenimi panji na 10 S, skoraj novi AŽ in zabojnik z 28 naseljenimi panji, inf. ☎ 05 300 57 02 zvečer.

PRODAM pet čebeljih družin na 10 S AŽ, inf. ☎ 07 304 50 78 ali 041 925 806.

PRODAM avtoprikolico in zabojnik za 12 AŽ-panjev devetsatarjev z enotnim podvozjem inf. ☎ 05 364 50 19.

PRODAM čebelarstvo prikolico za osebni avto z enajst naseljenimi 10 S AŽ-panji s tehtnico v enem panju in 30 letnikov vezanega Slovenskega čebelarja 1974–2003. Prikolica je atestirana in ima naletne zavore, inf. ☎ 02 521 19 74.

PRODAM sredi maja nekaj čebeljih družin na pet in sedem satih z mladimi (lanskimi) maticami. Informacije zvečer ☎ 01 754 18 62 ali GSM 041 782 143.

PRODAM dvajset zdravih pregledanih in močnih čebeljih družin na 9 S AŽ, inf. ☎ 041 768 351.

PRODAM sto čebeljih družin na 9 in 10 S AŽ, inf. ☎ 031 878 862 zvečer.

PRODAM čebelje družine z mladimi maticami na 10 S AŽ, inf. ☎ 04 204 5058.

PRODAM pet čebeljih družin na 10 S AŽ, prevzem aprila ali maja, inf. ☎ 042 310 505.

PRODAM nekaj zdravih čebeljih družin na AŽ 5 in 7 S, inf. ☎ 01 723 83 22 in GSM 041 599 542.

PRODAM zaradi starosti petnajst čebeljih družin na 10 S AŽ, inf. ☎ 07 497 40 44.

PRODAM več čebeljih družin na 7 in 10 S AŽ z panji ali brez, ter prevozniki čebelnjak TAM 5000, ☎ 07 307 83 89 in GSM 041 385 494.

PRODAM čebelje družine na 10 S AŽ, inf. ☎ 02 570 16 51.

KUPIM dvajset osmukalnikov dobro ohranjenih za pred 9 S AŽ, inf. ☎ 041 830 008.

PRODAM dvajset čebeljih družin na 10 S AŽ s panji ali brez njih, inf. ☎ 02 579 12 45.

PRODAM štirideset čebeljih družin na 10 S AŽ na satju ali s panji, inf. ☎ 02 581 16 60.

PRODAM do petindvajset čebeljih družin na AŽ-satju, po večini z lanskimi maticami priznanih vzrejalcev s stojišča pri Krmelju, inf. ☎ 07 818 52 07 ali GSM 041 342 070.

PRODAM večje število lipovih satnikov, inf. ☎ 041 851 280.

PRODAM štirideset čebeljih družin na 9 S AŽ. Prevoz je mogoč v mojih polovičarjih, inf. ☎ 041 917 549 ali 02 803 40 60.

PRODAM več panjev 10 S AŽ-panjev; potrebni so popravila. Cena 5.000 SIT za kos. Prodajam tudi kostanjev, lipov, gozdni in hojev med, ☎ 041 385 620.

PRODAM naseljene 9 in 10 S AŽ-panje ali družine brez panjev na 7 satih, inf. ☎ 01 541 61 64 zvečer.

PRODAM v lončkih vzgojene medovite grmovnice in drevesa inf. ☎ 041 929 562 in 04 514 13 97.

PRODAM čebelje družine na 5 in 9 S AŽ v mesecu aprilu in po polovični ceni lovilce rojev in hlapilnike za mravljinčno kislino (Medja) inf. ☎ 04 5721 459 ali 031 631 557.

PRODAM čebelje družine na 5 in 9 S AŽ, inf. ☎ 01 562 64 58.

PRODAM več čebeljih družin na 5, 7 in 10 S AŽ, inf. ☎ 366 90 64 zvečer.

PRODAM večje število čebeljih družin AŽ S inf. ☎ 07 30 6 75 40.

PRODAM petnajst čebeljih družin z 10 S AŽ-panji, montažni čebeljak ter veliko čebelarke opreme, inf. ☎ 05 330 02 23 ali 051 310 520.

PRODAM zabojnik z šestdesetimi starejšimi panji po zelo ugodni ceni, inf. ☎ 03 573 21 43 ali GSM 031 378 158.

PRODAM pregledane čebelje družine na 10 S AŽ, inf. ☎ 041 883 744.

PRODAM poceni rabljene in nove plemenilčke, šest v eni enoti, delo pri vzreji poteka preprosto in hitro, inf. ☎ 041 546 981.

PRODAM dvajset družin na 10 S AŽ, matice letnik 2003, inf. ☎ 041 661 576.

PRODAM zabojnik z 40 AŽ-panji 10 S in 9 S s močnimi čebeljami družinami in čebelarstvo orodje, naslov: Marvin Dolores, Vogrsko 155/a, 5293 Volčja Draga, inf. ☎ GSM 041 628 506.

PRODAM več čebeljih družin na 10 AŽ-satih, inf. ☎ 02 745 78 91 in 041 991 758.

PRODAM šest naseljenih srednjih Kirarjevih panjev (tip B), inf. ☎ 02 661 02 21, g. Jože Anžel.

PRODAM čebelje družine na 10 S AŽ, inf. ☎ 051 344 628.

PRODAM ugodno 20 novih 7 S AŽ ter 15 S S, AŽ inf. zvečer po 19. uri na ☎ 07 498 78 36.

PRODAM električni stroj (Logar) za odpiranje medenih satov, inf. ☎ 031 631 620.

PRODAM deset čebeljih družin na 10 AŽ S, inf. ☎ 02 543 15 30.

PRODAM čebelje družine na LR 10 S, inf. ☎ 02 613 41 91 po 20. uri zvečer.

PRODAM tri parcele KO Sveti Peter, občina Piran, inf. ☎ 041 778 223.

MARJAN DEBELAK

»ČMRLJI POD TRIGLAVOM«

Čmrljarji smo pridobili zanimivo umetniško oblikovano podobo naših ljubkih varovancev. Izdelana je simbolična, nekoliko fantazijska podoba življenja čmrljev pod Triglavom, božansko goro Slovencev. Gre za sliko akademskega slikarja in kiparja Nikolaja Mašukova, ki je po rodu Rus iz daljne Sibirije in rad slika alegorične prizore. Kot priznan in plodovit umetnik, ki se je že izkazal s številnimi izjemno zanimivimi umetniškimi stvaritvami, se je Mašukov leta 1994 naselil v Sloveniji, kjer sta si z ženo Mašo Bersan, tudi slikarko, uredila dom v Ljubnem pri Brezjah. Prav tam domuje tudi naš znameniti maksičmrljar in miničebelar Joža Pavlič. Nič čudnega torej, da smo zato hitro navezali prijazen stik z umetnikom. Slika je nastala in je oblikovana na pobudo in ob sugestijah članov naše sekcije ljubiteljev in rejcev čmrljev. Odkupil jo je in hrani jo njen član Marjan Debelak. Fotoreprodukcije originalne slike so na voljo našim čmrljarjem, eno pa smo namestili pod steklo na pročelje paviljona čmrljaka v parku Čebelarstva centra na Brdu pri Lukovici.

*Nikolaj Mašukov, akad. slikar in kipar:
oljna slika, 60 x 80 cm, 2003:
»Čmrlji pod Triglavom«.*

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME IN TRGOVINA

Logar

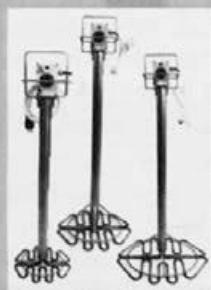

Oglejte si akcijsko ponudbo na naši internetni strani:
www.logar-trade.si

Delovni čas trgovine:
od ponedeljka do petka
od 8.00 do 12.00
in od 15.00 do 18.00
ob sobotah
od 9.00 do 12.00

**NOVO!!!
NOVO!!!
NOVO!!!**
Sistem za
pridelavo
medu v satju
Rund Pohl.

NOVO!!!

Hlapilnik Nassenheider za
kontinuirano izhlapevanje
mravljinčne kisline.

NOVO!!!

NAROČENO BLAGO VAM LAHKO ODPOŠLJEMO S PAKETNO POŠTO.

Pri gotovinskem nakupu čebelarke opreme v vrednosti nad 10.000 SIT
priznamo čebelarjem z veljavno čebelarsko izkaznico 4% popusta.

LOGAR TRADE, d.o.o.
Zupanova 1, 4208 Šenčur, tel.: 04 25 19 410, faks.: 04 25 19 415
e-pošta: info@logar-trade.si

POVERJENIKI ZA PASIŠČA

ČEBELARSKA ZVEZA DRUŠTEV POMURJA – ki skrbi za celotno pomursko regijo, sprejema pisne prošnje za dovoz na pašo v UE Gornja Radgona, Ljutomer, Lendava in Murska Sobota na naslov, **Srednja kmetijska šola Rakičan, Lendavska 3, Rakičan, 9000 Murska Sobota, do 15. 4. 2004.** Številka faksa: **02 5303751**, ☎ **02 530 37 50.**

ČEBELARSKO DRUŠTVO VRHNIKA – Poverjenik za pašo na **Ljubljanskem vrhu** in okolici je Jože Kogovšek, Verd 21, 1360 Vrhnika, ☎ **01 750 50 21.**

ČD LOGATEC – Za dovoz čebel na pašo na območje logaškega čebelarskega društva se **OBVEZNO** s predpisanimi dokumenti pred dovozom javite naslednjim poverjenikom za pasišča: **Martinj hrib - Lom:** GRUM Franc, Notranjska 56, ☎ **01 754 25 56**, **Kalce - Hrušica:** SLABE Janez, Kalce 33, ☎ **01 754 15 93**, **Laze - Ravnik:** RŽEK Milan, Laze 73 A, ☎ **01 754 48 57**, **Hotedršica - Novi svet:** PIVK Franc, Hotedršica 90, ☎ **01 755 91 12**, **Rovte:** CEPIČ Rafael, Rovte 82j, ☎ **01 750 10 46.**

ČD AJDOVŠČINA – Pisne prijave za akacijevu pašo sprejemamo do 17. 4. 2004 na naslov ČD Ajdovščina, Cesta 83, 5270 Ajdovščina. Pisne odgovore s pogoji vam bomo poslali najpozneje do 30. 4. 2004. Prijav, ki bodo prispele po razpisnem roku, ne bomo obravnavali.

ČD ŠEMPETER PRI GORICI – Poverjenik za pašo je Jože Praček, Ulica B. Vodopivca 7, 5294 Dornberk, ☎ **05 301 84 79.**

ČD RUŠE – poverjenik za pašo je Albin Rupnik, Gozdarska ulica 2, 2342 Ruše, ☎ **02 661 35 11.**

ČD »PETER MOČNIK« STUDENCI PEKRE – poverjenik je Mihael Kamplet, Ob plantaži 8, 12341 Limbuš, ☎ **02 613 41 91.**

RIBNICA - DLČ APIS – poverjenik za paše na območju Ribnice je Janez Arko, Breg 22, 1310 Ribnica, ☎ **01 8361 066** ali **GSM 031 836 213** oz. Danilo Rus, Grčarice 10, 1331 Dolenja vas, ☎ **01 8364 216.**

ČD NOVA GORICA – sprejema pisne prijave za akacijevu pašo do 15. aprila, za gozdno pašo pa do 1. maja 2004. Naslov poverjenika: Mitja Bavdaž, Prvomajska ul. 90, 5000 Nova Gorica.

ČD ILIRSKA BISTRICA – Pisne prijave za akacijevu pašo sprejemamo do 25. 5. 2004, za hojevo pašo pa do 15. 6. 2004. Vloge z naslovom, št. panjev, vrsto prevoznega sredstva in navedbo zelenega prostora pošljite na ČD AŽ ILIRSKA BISTRICA, KIDRIČEVA 22, 6250 Ilirska Bistrica.

ČD NEGOVA – poverjenik za pašo je Miro Kaučič, Gornji Ivanci 21, 9245 Spodnji Ivanjci, ☎ **02 560 9090**, **GSM 041 538 108.**

ČD BEGUNJE PRI CERKNICI – Pisne prijave z naslovom, št. panjev, telefonsko številko, in zdravniškim spričevalom pošljite do 1. junija 2004 poverjeniku za gozdno in hojevo pašo za območje Ravnik – Menišija. Poverjenik je Milan Pohole, Notranjska c. 28, 1380 Cerknica.

ČD TOLMIN – Pisne prijave za lipovo pašo pošljite do 15. maja s točnim številom čebeljih družin in obvezno telefonsko številko na naslov tajnice Martine Kofol, Bača pri Modreju 7, 5216 Most na Soči.

ČD KAMNICA - BRESTRNICA – poverjenik za pasišče je Slavko Cehner, Koroška c. 59, 2000 Maribor, ☎ **02 251 65 46.** Pisne prijave pošljite na naslov poverjenika.

OBČINA ŠEMPETER - VRTOJBA – Sprejema pisne prijave za akacijevu pašo do 15. 4. za škržatovo do 15. 6. 2004 na naslov, Občina Šempeter - Vrtojba, komisija za pasišča, Goriške fronte 11, 5290 Šempeter pri Gorici.

ČD SEŽANA – Sprejema pisne vloge za akacijevu pašo v dolini Branice, območju Rodika in v Vremski dolini do 15. 4. na naslovu ČD Sežana, Gregorčičeva 2, 6210 Sežana. Priložite naslov, št. panjev, reg. št. prevoznega sredstva in zeleni prostor.

ČD LOVRENC NA POHORJU – Poverjeniki za gozdno pašo so za območje Rdeči breg in Recenjok je Alojz KOSJEK, Rdeči breg 18a, Lovrenc na Pohorju, ☎ **02 675 44 31**, **GSM 041 657 783**, za območje Činžat je Branko MONETTI, Fala, Činžat 35, ☎ **03 727 464** in za Kumen je Karel ODER, Ob Radoljni 81, Lovrenc na Pohorju, ☎ **031 634 896.**

ČEBELARSTVO RIHAR - KOCJAN

Robert Kocjan s. p.

Gabrje 42, 1356 Dobrova

Tel.: ++386(0)1/ 364 11 06,

faks: ++386(0) 1/ 364 13 07

GSM: 031/351 964 – e-pošta: robineli@s.5.net

Izdelujemo:

- žične matične rešetke
- testne mreže
- plastična obešala
- plastične odtočne pipe
- plastična razstojišča
- čebelarke lopatke
- lovilce rojev (lesice)
- sladkorne pogače
- rogljičene satnike iz lipe
- žico za žičenje

Storitve:

- kuhamo voščine (1.10. - 30. 3.)
- meljemo sladkor

Izdelujemo kakovostne hladnovaljane satnice vseh dimenzij. Vosek steriliziran. Vosek in voščine menjamo za satnice takoj.

NOVO - NOVO - NOVO - NOVO

Odpri smo trgovino z vso preostalo čebelarstvo opremo.

delovni čas:

ponedeljek - petek od 8 - 12 in od 15 - 18 ure
sobota od 8 - 12 ure

Čebelarjem z veljavno člansko izkaznico priznamo popust!

ZMERNOST CEN - TRADICIJA - KVALITETA - IZKUŠNJE PRIDOBLENE V LASTNEM ČEBELARSTVU

APIS M & D, d.o.o.
MARKO DEBEVEC

ČUŽA 7, 1360 VRHNIKA
tel., faks: (01) 755 12 82

Odprto: ob delavnikih od 9.–12. in od 16.–18. ure, ob sobotah od 9.–12. ure

KUHA VOŠČIN IN TAKOJŠNJA MENJAVA VOŠČIN ZA SATNICE

PREVZEM VOŠČIN SAMO V PROZORNH PLASTIČNIH VREČAH DO 31. MARCA 2004

- IZDELJEMO POLNOVREDNE BELJAKOVINSKE POGAČE ZA KRMLJENJE ČEBEL, PO ŽELJI Z DODATKOM TERAPEVTSKIH SREDSTEV
- APNENOGEL – NOSEMAGEL – STIMULANS – VAROGEL

NAROČENO BLAGO POŠLJEMO TUDI PO HITRI PAKETNI POŠTI.

- Vse čebelarje in čebelarstva društva obveščamo, da izdelujemo hladno valjane, nelomljive satnice vseh velikosti. Vosek steriliziramo v oljnih sterilizatorjih pri 125 °C.
- Vosek odkupujemo po 680 do 800 SIT za kilogram.

PRIZNANO VZREJEVALIŠČE MATIC

Sprejemamo prednaročila za kakovostne, izbrane in označene matice kranjske pasme. Konec maja in junija lahko pri nas dobite čebelje družine na petih in sedmih satih.

– Čebelarje in vzrejevalce matic obveščamo, da izdelujemo tri vrste PVC maticnic, PVC LR-razstojšča in PVC-vijake za AŽ-zapore.

Vsem vzrejevalcem matic omogočamo še dodatni 5 % popust za PVC-maticnice!

PVC-MATICNICE

PVC-MATICNICA

ŽICA CINK
100 g – 199 SIT
250 g – 399 SIT

PREDELAVA VOSKA
V SATNICE samo 180 SIT/kg

NIZKONAKLADNI, LR-,
AŽ-panji 10-, 7- in 5-satni

PVC-VIJAKI

PVC LR-razstojšče

Kakovostna
izdelava po
ugodni ceni.

PRVA POTUJOČA
ČEBELARSKA
TRGOVINA
V SLOVENJI

Pozimi in spomladi, ko čebelarstva društva
sklicujejo občne zборе, organiziramo
strokovna predavanja in nakup čebelarstva
opreme v potujoči čebelarški trgovini.

SONARAVNO ZATIRANJE VAROE

HLAPILNIK BS-05

- UČINKOVITA UPORABA BREZ ROČNEGA URAVNAVANJA PRI SPREMEMBAH TEMPERATURE
- PREPROSTA UPORABA V STANDARDNIH AŽ- IN NAKLADNIH PANJIH
- POČASNO POVEČEVANJE KONCENTRACIJE MRAVLJINČNE KISLINE
- ZA VEČKRATNO UPORABO

NANO KEM, d.o.o.

Rečna ulica 6, Ljubljana

Tel./faks: +386 1/ 251 16 53, GSM: +386 41 863 876

PAKETNA DOSTAVA

IZDELOVANJE ČEBELJIH PANJEV

INDRIJSKA 10, 1360 VRHNIKA, TEL.: 01/755 13 17

GSM: 041/420 200

V ZALOGI:

- AŽ-panji (9s, 10s, 12s)
- prašilčki (5s, 7s)
- lipovi satniki
- zaklade Debelak (9s, 10s)
- pitalniki Francič
- distančni vložki
- vehe za povezavo AŽ-panjev
- trietažni AŽ (10 s)
- AŽ-Kozinc 11 + 3

Po želji izdelamo tudi druge vrste panjev. – Panji so iz masivnega smrekovega lesa, rogljičeni (cinkani).
– Blago vam lahko pošljemo po hitri pošti.

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarstvo društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Čebelarstva zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica.

Tel.: tajništvo (01) 729 61 00, uredništvo: (01) 729 61 14 (Janez Mihelič, GSM: 040/209 004), faks: (01) 729 61 32.

Elektronska pošta: tajnik Anton Tomec: anton.tomec@cebelarska-zveza-slo.si – pisarna Barbara Zajc: barbara.zajc@cebelarska-zveza-slo.si – urednik Janez Mihelič: cebelarska.zveza.slo@siol.net

Izdajateljski svet: Lojze Peterle, Marjan Debelak, dipl. inž. arh., Janez Mihelič, univ. dipl. biol., dr. Jože Šnajder, dr. Janez Poklukar in dr. Aleš Gregorc. Uredniški odbor: Janez Mihelič, univ. dipl. biol., dr. Jurij Senegačnik, doc. dr. Janez Poklukar, Marjan Debelak, univ. dipl. inž. arh., čebelarstvo mojster Franci Marolt in dr. Aleš Gregorc.

Glavni in odgovorni urednik: Janez Mihelič, univ. dipl. biol., lektorica: Nuša Radinja, prof.

Letna naročnina za leto 2004 za nečlane je 9.500 SIT. Posamezna številka stane 850 SIT za člane oz. 900 SIT za nečlane skupaj z 8 % DDV.

Članarina skupaj z naročnino za Slovenski čebelar je 8.000 SIT. Člani lahko objavijo en brezplačen oglas (20 besed) na leto, nadaljnja beseda je 60 SIT.

Reklamni oglasi: Cela barvna stran na ovitku 120.000 SIT, v sredini 72.000 SIT, pol strani 36.000 SIT, tretjina strani 24.000 SIT, četrt strani 16.800 SIT, pasica 4.000 SIT.

Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 %, za 6- do 10-kratno objavo 20 %, za celoletno objavo 30 %.

Splošni oglasi po 50 SIT za besedo, enako tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed. Cene so brez DDV.

Transakcijski račun ČZS: 18300-0013332037, matična številka ČZS: 5141729, davčna številka ČZS: 81079435, šifra dejavnosti: 91.120.

Za naročnike iz tujine – devizni račun: IJ BA SI 2X-900-27260-6274/0 – je letna naročnina 50 USD.

Priprava za tisk: Prepress, d.o.o., Ljubljana, tisk: Tiskarna Ljubljana, d.d., 1295 Ivančna Gorica.

Oblikovanje naslovnice: Boštjan Debelak, dipl. inž. arh.

Glasilo Slovenski čebelar, ki ga izdaja Čebelarstva zveza Slovenije s sedežem na Brdu pri Lukovici 8, je vpisano v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod zaporedno številko 585.

Pri financiranju revije Slovenski čebelar sodeluje Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport RS.

Razstavno prodajni salon ČEBELARNA

v čebelarstvu centru Slovenije - Brdo pri Lukovici 8

Tel: 01 / 729 61 18; Fax: 01 / 729 61 31

Delovni čas: Od ponedeljka do petka, od 9. do 17. ure, v soboto od 8. do 13. ure, v nedeljo zaprto.

Odkupujemo
vosek

ČEBELARSKI CENTER MARIBOR

Strelška 150, Maribor
Tel: 02 / 320 53 46; Fax: 02 / 331 80 10

Delovni čas: od ponedeljka do petka
od 9. do 17. ure, sobota: od 8. do 13. ure; v nedeljo
zaprto.

v čebelarstvu centrih vam nudimo:

- čebelarstvo opremo in drobnri pribor
- darilno embalažo
- stekleno, kartonsko in leseno embalažo...
- pokrovčke za kozarce vseh velikosti
- plastične satnice za nakladne in AŽ panje
- voščene satnice vseh velikosti
- lesene (lipove) satnike
- čebelarstvo literaturo

V vseh centrih vam ponujamo kvalitetne kape in polo majice z vezanim logotipom čebelarstva zveze Slovenije

Čebelarji in čebelarstva društva

Po predhodnem naročilu vam **BREZPLAČNO** PRIPELJEMO stekleno embalažo, satnike, satnice, okvirje in ostali čebelarstvo pribor, na celotnem območju Slovenije, pri minimalnem znesku naročila 100.000 SIT

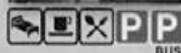
Naročila sprejemamo na:

tel. 02/ 320 64 52

fax: 02 / 320 64 38

e-mail: embalaza@vema.si

Gostišče "PRI ČEBELICI" v čebelarstvu centru Slovenije Brdo pri Lukovici 8, Lukovica
Tel: 01 / 729 61 13; Fax: 01 / 729 61 31
50 + 80 sedežev v gostišču prenočitev vam nudimo v 10 okusno opremljenih sobah domača hrana (tudi z okusom po medu)

VELETRGOVINA
VEMA
Tržaška 05, Maribor

Telefon: 02/320-64-52

Faks: 02/320-64-38

naročila: embalaza@vema.si

www.vema.si

PROMIT BANFI
d.o.o.

ŠOLSKA UL. 14, KAPCA

9220 LENDAVA

Tel.: 025789876

Fax.: 025789877

Gsm: 041-631-552

e-mail: promit.banfi@siol.net

Panji so iz masivnega smrekovega in topolovega lesa, spoji so rogličeni oz. cinkani.

IZDELOVANJE ČEBELJIH PANJEV

PROIZVODNI PROGRAM:

- AŽ - panji (9s, 10s, 12s)
- LR - panji
- LR - panji 2/3
- DADANT BLATT - panji
- DADANT BLATT + LR - prilagojen za AŽ okvirje
- PRAŠILČKI (5s, 7s)
- OKVIRJI za vse vrste panjev